

Про авторів курсу

Тетяна

Зміст

Тема 1 Концептуальні теорії та історичне становлення євроінтеграційних процесів	3
Тема 2 Роль європейської економіки у сучасному світі	8
Тема 3 Економічні інтеграційні кроки в ЄС	13
Тема 4 Торгівельні відносини в країнах ЄС	17
Тема 5 Торгівельні відносини країн ЄС з третіми країнами	24
Тема 6 Система торговельних преференцій ЄС	29
Тема 7 Секторальна проблематика спільної торгової політики ЄС	31
Тема 8 Торговельна політика ЄС щодо України	34

Даний курс "Основи європейської економіки та торгової політики" підготовлений в рамках навчального модулю Жана Моне "Можливості та виклики торгівлі з ЄС для України" (573581-EPP-1-2016-1-UAERPJM-MODULE).

Авторами даного курсу є:

Кубатко Олександр Васильович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування; керівник навчального модулю Жана Моне "Можливості та виклики торгівлі з ЄС для України" (573581-EPP-1-2016-1-UAERPJM-MODULE).

E-mail: okubatko@econ.sumdu.edu.ua

Пімоненко Тетяна Володимирівна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування; відповідальний виконавець навчального модулю Жана Моне "Можливості та виклики торгівлі з ЄС для України" (573581-EPP-1-2016-1-UAERPJM-MODULE).

E-mail: tetyana_pimonenko@econ.sumdu.edu.ua

Кубатко Олександра Вікторівна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування; виконавець навчального модулю Жана Моне "Можливості та виклики торгівлі з ЄС для України" (573581-EPP-1-2016-1-UAERPJM-MODULE).

Тема 1 Концептуальні теорії та історичне становлення євроінтеграційних процесів

Ідея єдиної Європи займала думки європейських політиків вже тривалий час і лише у другій половині ХХ ст. вона найшла своє практичне втілення. Інтеграція не може бути породженням однієї політичної волі, для її розвитку необхідні певні передумови, а саме: соціальні, економічні, історичні, воєнно-політичні (таблиця 1.1).

У першу чергу створенню єдиної Європи спонукала наявність спільних духовних цінностей, сумісність соціальних і політичних ідеалів, а також традиційне прагнення до єдності. При цьому постійно існувала загроза відновлення воєнних дій внаслідок реваншистських настроїв у Німеччині. Німеччина, хоча вона і була розбита, вважалася ворогом номер один в Європі. Після 1945 р. спустошені війною країни мали дуже низький економічний потенціал, отже, самотужки вони не могли створити обороноздатний форпост для протистояння Німеччині у разі поновлення бойових дій.

Таблиця 1.1. Передумови утворення єдиної Європи. (Всесвітня історія)

Історичні	Традиційна взаємодія, взаємоповага. Традиційне прагнення до єдності (насиллям або добровільне)
Воєнно-політичні	Спільність інтересів з головних питань міжнародного життя, співробітництво у воєнних і воєнно-політичних союзах, врегулювання територіальних суперечок
Економічні	Можливість взаємодоповнюючого економічного і науково-технічного розвитку Можливість розвитку економічно рентабельної мережі транспортних комунікацій
Соціальні	Наявність спільних духовних цінностей, сумісність соціальних і політичних ідеалів

У той же час постало питання лідерства в Європі в післявоєнний період. Головними претендентами виступили Великобританія та Франція. Таким чином боротьба за лідерство в Європі між Великобританією та Францією обумовило розвиток системи європейської безпеки. Ще під час другої світової війни та в перші роки після неї серед державних діячів багатьох країн і в колах руху опору відбувалися активні дискусії щодо європейського єднання.

На перешкоді успішному втіленню планів європейської безпекової та оборонної інтеграції постали нові виклики:

1. початок протистояння СРСР та США;
2. розкол Європи та німецьке питання (Вонсович О.С., 2009).

У цей період низка політичних лідерів виступала з ідеями активізації інтеграційних процесів у Західній Європі.

19 вересня 1946 р. у виступі У. Черчілля в Цюрихському університеті були сформульовані дві ідеї, які пізніше лягли в основу інтеграції Європи, а саме:

1. *Відродження* європейської сім'ї в рамках Сполучених Штатів Європи для забезпечення миру, стабільності, безпеки і свободи.
2. *Примирення і налагодження* партнерства між Німеччиною і Францією.

7-11 травня 1948 р. в Гаазі під головуванням У. Черчілля відбувся Конгрес громадських діячів, які виступили за об'єднання Європи. Різні організації – учасники Гаазького конгресу – об'єдналися у **Європейський Рух**.

На самостійне вивчення: Черчілля Уїнстон Леонард Спенсер.

5 червня 1947 р. державний секретар США Джордж Маршалл звернувся з проханням до країн Європи допомогти США у післявоєнному відродженні держави. Його звернення було підтримано 16 європейськими державами. 16 квітня 1948 року в рамках "Плану Маршалла" була створена "Організація Європейського економічного співтовариства" (ОЄЕС), а 15 вересня 1950 р. Європейський платіжний Союз. Ці об'єднання стали дієвими інструментами нормалізації зовнішньої торгівлі та взаємних розрахунків між країнами Західної Європи.

1 січня 1948 р. підписана Угода про створення Бенілюкса – митного союзу Бельгії, Нідерландів, Люксембурга, а **17 березня 1948 р.** в Брюсселі був підписаний пакт про створення **Оборонного Західного союзу** (Західний Союз) у складі Великобританії, Франції та країн Бенілюкса. Тобто ще до створення Європейських Співтовариств і НАТО було сформовано свою воєнно-політичну організацію – **Західний Союз**.

1949 р. – став роком створення Організації Північноатлантичного альянсу НАТО (військово-політичного блоку, який був спрямований проти СРСР).

Треба відмитити, що важливою віхою у розвитку реальної євроінтеграції стала Угода про створення Європейського співтовариства вугілля і сталі.

Так, **9 травня 1950 р.** міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман, розвиваючи думку Черчілля про необхідність франко-німецького примирення, запропонував «поставити усе виробництво вугілля і сталі» у Франції та Німеччині під контроль спільного вищого органу в рамках організації, яка буде відкрита для участі інших країн Європи.

Фран...Сховати

«Французький уряд пропонує передати під управління Вищого європейського органу все виробництво сталі й видобуток вугілля Франції та Німеччини в межах організації, яку відкрито для участі інших європейських держав».

Декларація Р. Шумана від 9 травня 1950 р.

Проголошена Декларація, безумовно, мала надзвичайно важливе значення для розвитку економічних відносин в Європі, однак політична значущість документу була набагато більшою, оскільки економічна інтеграція мала стати передумовою та першим кроком до створення європейської федерації.

У той же час, уряди ФРН, Італії, Бельгії, Нідерландів і Люксембурга в той же час заявили про свою підтримку пропозиції Шумана. На підставі цього і була підписана Угода про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі, яка набрала чинності 23 липня 1953 року після підписання в Парижі (Втратила чинність зазначена угода лише 23 липня 2002 р.).

У подальшому, важливою передумовою поглиблення і розширення євроінтеграції країн Західної Європи стало заснування Європейської Агенції з атомної енергетики (Євратом). Ініціатором активізації євроінтеграційних процесів виступив Жан Моне. Ідеї Ж. Моне були втілені у заснуванні ЄЕС і Євратому.

25 березня 1957 року в Римі, Франція, Бельгія, Нідерланди й Люксембург підписали два договори про заснування Європейського економічного співтовариства і Європейського співтовариства з атомної енергії. У цих угодах викладена правова та інституційна основа європейської інтеграції (рис 1.1).

Рисунок 1 — Цілі економічної інтеграції

Отже, план Шумана-Монне передбачав делегування (передачу) національними урядами частини свого суверенітету в чітко визначеній сфері Вищому керівному органу. Він мав складатися із представників держав членів, які однак, і на цьому слід зробити наголос, діяли незалежно від позиції своїх урядів і мали право приймати загальнообов'язкові для всіх державчленів рішення в межах своїх повноважень

Р. Шуман і Ж. Монне не просто висловили ідею щодо об'єднання Європи на федеративних засадах. Вони розробили цілісну концепцію реалізації своєї ідеї. Саме ця концепція отримала підтримку національних урядів і з наступними доповненнями, і уточненнями реалізується з того часу. Їх концепція європейської інтеграції була заснована на чотирьох принципових положеннях.

По-перше, розбудова єдиної миролюбної Європи західноєвропейськими країнами на основі принципів демократії, ринкової економіки, соціального консенсусу, миру і рівноправного співробітництва.

По-друге, поступовість інтеграції. Визнання побудови федеративної Європи як кінцевої мети не означає негайного створення Сполучених Штатів Європи. Проголошена мета реалізується поступово. Спочатку інтеграційні ініціативи реалізуються у пріоритетних сферах співробітництва. Досягнення практичної солідарності держав-членів в цих сферах стане підставою для поширення об'єднаного процесу на нові сфери життя.

По-третє, розбудова об'єднаної Європи має розпочатися з економічної сфери. Саме економічна інтеграція максимально відповідає нагальним потребам національних держав, буде сприяти зростанню добробуту європейських народів, а також не зачіпає такі болючі для забезпечення державного суверенітету сфери, як національна безпека, оборона та зовнішня політика. Отже, успіх економічної інтеграції мав стати у віддаленій перспективі прологом до політичної інтеграції.

По-четверте, успіх об'єднаного процесу обумовлений створення правової бази інтеграції. Створювана організація влади мала поєднувати риси як міжнародної, так і наднаціональної організації. Її інститути повинні були отримати право видавати в межах своєї компетенції загальнообов'язкові правила і контролювати їх виконання. Отже, мова йшла про наділення національними урядами створюваного співтовариства окремими суверенними правами.

«Європа, яка...Сховати

«Європа, яка складається з суверенних держав, сама по собі не здатна, при усій добрій волі їх керівників, приймати зважені рішення, які необхідні для загального блага. Однак усе стає можливим, якщо право приймати рішення отримують інститути, покликані піклуватися про спільні інтереси в рамках єдиних правил і на основі волі більшості»

Ж. Монне

Політичну та військову інтеграцію держав-членів мав забезпечити надзвичайно амбіційний Договір про заснування Європейського Оборонного Співтовариства (ЄОС), запропонований Францією («план Плевена»). Цей договір був підписаний 27 травня 1952 р. урядами Франції, ФРН і країн Бенілюксу. У Договорі було 50 передбачено, що ЄОС набуде статусу міжнародної організації наднаціонального характеру, яка матиме:

спільні керівні установи (для реалізації відповідних функцій, властивих державі, і до формування органів, які б відповідали федеративній чи конфедеративній структурі,

створювалися Комісаріат, Збори, Рада міністрів і Суд);

- збройні сили (держави-члени мали відмовитись на користь ЄОС від суверенного права мати власні збройні сили та права здійснювати військовий призов, за винятками, передбаченими Договором);
- бюджет (бюджет мав формуватися із внесків держав-членів у розмірі, встановленому Радою міністрів).

Здійснення спільної оборонної політики було неможливе без вироблення і реалізації спільної зовнішньої політики. Як наслідок, міністри зовнішніх справ шести країн звернулися до Асамблеї ЄСВС із закликом вдатися до створення політичного співтовариства. Це звернення дало поштовх до розробки ще більш амбіційного Договору про заснування Європейського політичного співтовариства (далі – ЄПС) як правової основи для розбудови Європейської федерації (проект Договору був оприлюднений у Страсбурзі 10 березня 1953 р.). Проект Договору про ЄПС передбачав надання новому Співтовариству повноважень в сфері зовнішньої політики, оборони, економічної й соціальної інтеграції, захисту прав людини. Нова структура з чітко вираженими федеративними ознаками мала протягом двох років включити в себе ЄСВС та ЄОС.

Проте розробників цих проектів очікувало велике розчарування. Серед прихильників інтеграції знайшлося забагато прихильників принципу – «тихіше їдеш – далі будеш». Після того як Договір про ЄОС не зміг отримати необхідної кількості прибічників під час процедури його ратифікації саме у парламенті Франції (30 серпня 1954 р. парламент Франції остаточно відхилив Договір про ЄОС), яка запропонувала його прийняття, ратифікація його в інших країнах стала недоцільною. Таким чином, насамперед через позицію Франції ідея політичної та військової інтеграції була похована надовго.

Як зазначалось у попередньому розділі, саме **25 березня 1957 р.** у Римі були підписані наступні договори: Договір про створення Європейського економічного співтовариства (далі – ЄЕС) і Договір про створення Європейського співтовариства з атомної енергії (далі – Євроатом). Зазначимо, що в історії цей процес було визначено та названо як «Римські договори».

Для досягнення у встановлених Римським договором цілей були вибрані два головні заходи:

1. створення спільного ринку;
2. координація економічної політики держав-членів ЄС.

Підписання цих договорів ознаменувало собою початок етапу економічної інтеграції та становлення інституційної структури Європейських співтовариств. Кожне з новостворених співтовариств спиралося на власну систему інститутів. Їх створення відбувалося на основі тих самих принципів, що і запровадження інститутів ЄСВС, однак з певними відмінностями:

1. Рада як орган представництва інтересів держав-членів набула статус головного правотворчого органу;
2. Комісія (аналог Верховного органу) як орган наднаціонального характеру стала реалізовувати переважно виконавчу функцію;
3. Парламентська Асамблея;
4. Суд.

Прийняті законодавчі акти передбачали ряд заходів щодо створення спільного ринку та зближення економічної політики держав-членів Європейського Співтовариства, а саме:

- створення митного союзу;
- відкриття внутрішніх ринків;
- інтеграція аграрних ринків і ведення спільної сільськогосподарської політики (конференція в Стрезі (Італія) 3-11 липня 1958 р.)

Таблиця 1.2. Основні етапи економічної інтеграції (Яковюк І. В., 2006)

Етап	Зміст
Зона вільної торгівлі	Скасування митних зборів, квот та інших обмежень в торгівлі між державами-членами при збереженні їх автономії в митній і торгівельній політиці у відносинах з третіми країнами.
Митний союз	Теж саме, але за винятком автономної митної і торгівельної політики, замість якої держави-члени запроваджують спільні митні тарифи на зовнішніх кордонах союзу і переходять до єдиної торгівельної політики у відносинах з третіми країнами Єдиний внутрішній (спільний) ринок. Запровадження митного союзу, а також здійснення заходів, які забезпечують вільний рух послуг, капіталів і осіб (включаючи свободу їх професійної діяльності).
Економічний і валютний союз	Створення єдиного внутрішнього ринку, а також досягнення гармонізації і координації економічної політики держав-членів на основі спільного прийняття рішень і контролю за їх виконанням, заміна національних валют єдиною валютою, формування єдиної валютної політики.

Дія цього механізму до 1970 р. поширювалась на 87% усіх сільськогосподарських ринків співтовариства. Наступним важливим етапом євроінтеграції став Договір про злиття, який започаткував єдину Раду та єдину Комісію Європейського співтовариства. Він був підписаний 8 квітня 1965 р. і вступив в силу 1 червня 1967 року. Це дозволило прискорити створення митного союзу 1 липня 1968 р. Наступним договором 22 січня 1972 р. було затверджене прийняття Великобританії, Ірландії, Норвегії і Данії (але Норвегія на референдумі 1973 р. набрала лише 48% бажаних інтегруватись).

1972-1983 рр. – довгий період «евроскептицизму». Тобто протягом даного періоду існували політичні думки та організації в країнах Європи, що ставили під сумнів доцільність процесу політичної, правової та економічної інтеграції європейських держав і власне саме існування Європейського Союзу.

1972 р. – вихід із зони «валютної змії» – Великобританії, Ірландії, Італії, Франції, які встановили принцип вільно плаваючої валюти.

Згідно Маастрихтського договору на основі Європейських співтовариств виник Європейський Союз. Його створення обумовило найсуттєвіші від початку інтеграційних процесів зміни у національному, передусім конституційному, законодавстві держав-членів. Це було пов'язано із подальшою передачею національними урядами важливих суверенних прав на наднаціональний рівень. Крім того, Євросоюз набув нових повноважень як в сферах, якими він у певній мірі опікувався і раніше (так звана перша опора), так і в таких принципово нових сферах, як зовнішня політика і безпека (друга опора), юстиції і внутрішні справи (третья опора). Зазначимо, рішення, що приймаються в рамках другої і третьої «опори», не мають прямої дії, а сприймаються лише як політичні акти. Вони є загальнообов'язковими лише для тих країн, які ці рішення схвалили. Тому їх невиконання не може бути оскаржене в Суді Європейських співтовариств.

Утворення Євросоюзу безпосередньо торкнулося Європейського економічного співтовариства, яке шляхом внесення відповідних змін у Римський Договір 1957 р. було перейменовано у *Європейське співтовариство*. Але справа не тільки у зміні назви. Дане реформування передбачало, що Європейське співтовариство більше не є чисто економічним об'єднанням. Крім економіки, його діяльність розповсюджувалася тепер на культуру, освіту, охорону здоров'я, молодіжну політику, захист прав споживачів, транспорт тощо.

Інститути Європейських співтовариств були перетворені на інститути Союзу в цілому. При цьому до вже існуючих чотирьох інститутів (Ради, Комісії, Європейського парламенту, Суду Європейських співтовариств) додали п'ятий інститут – Рахункову палату.

У відповідності з Маастрихтським договором запроваджувалося європейське громадянство, яке мало субсидіарний характер і додавалося до національного громадянства.

Договір про Європейський Союз сприяв поглибленню економічної інтеграції, яка вийшла на якісно новий рівень – створення економічного і валютного союзу, запровадження єдиної валюти, яка замінювала собою національні валюти і знаходилася під управлінням наднаціонального фінансового органу – Європейського центрального банку.

Створення Євросоюзу було використано для чергової реформи інститутів Співтовариств. Так, було розширено законодавчі повноваження Європарламенту. Крім того, він отримав право затверджувати новий склад Європейської комісії. У Раді була розширена процедура голосування кваліфікованою більшістю.

У Договорі про Європейський Союз вперше за всю історію євроінтеграції було визнано обов'язок Союзу дотримуватися прав і свобод людини, і громадянина, які закріплені в Конвенції про захист прав людини і основних свобод (1959 р.), а також закріплено деякі з цих прав: свобода пересування, виборчі права, право подавати петиції тощо.

Підписуючи Маастрихтський договір, його розробники не ставили крапку в процесі інтеграції. Навпаки, у самому тексті Договору вони передбачили проведення у 1996 р. нової конференції урядів «держав-членів» для внесення змін до установчих договорів Євросоюзу.

Міжурядова конференція почала свою роботу на засіданні Європейської Ради в Турині **29 березня 1996 р.** Розроблений під час її роботи документ було ухвалено на засіданні Європейської Ради в Амстердамі **2 жовтня 1997 р.** під назвою «Амстердамський договір про внесення змін у Договір про Європейський Союз, договори, що засновують Європейські співтовариства і деякі пов'язані з ними акти» (коротко – Амстердамський договір). Він набрав чинності **1 травня 1999 р.** після ратифікації в усіх державах-членах.

Згідно домовленостей було реалізовано концепцію поглибленої співпраці. У свою чергу це передбачало, що більшість держав-членів ЄС може використовувати інститути, процедури і механізми договору для поглиблення інтеграційних процесів у певних сферах. У цьому випадку підписані між ними угоди розглядати ідею як обов'язкові тільки для цих держав-членів (дана концепція дала змогу реалізувати ідею Валютного союзу, до якого увійшли 11 з 15 держав-членів).

Амстердамський договір вніс й інші зміни в установчі договори. Так, він сприяв подальшому розширенню компетенції Євросоюзу, який отримав право займатися також питаннями вільної міграційної політики, питаннями притулку, політики зайнятості тощо.

Хоча і в обмеженому обсязі, але продовжена інституційна реформа, внаслідок якої продовжилось розширення повноважень Європарламенту і поступова ліквідація права вето представників держав-членів під час голосування в Раді.

Амстердамський договір вперше на рівні ЄС нормативно закріпив загальні принципи конституційного устрою і запровадив санкції до держав-членів за їх порушення.

За допомогою спеціального протоколу, який додавався до Договору про Європейське співтовариство і Договору про Європейський Союз, у право Європейського Союзу були включені Шенгенська угода (підписана **14 червня 1985 р.**), а також прийняті на її основі нормативні та інші акти.

Однак головні завдання Амстердамського договору – підготовка інститутів ЄС до розширення та здійснення інституційної реформи – так і не отримали свого розв'язання. Їх вирішення було перенесено до порядку денного чергової міжурядової конференції в Ніцці.

Процес створення внутрішнього ринку для держав ЄС був тривалим і складним, супроводжувався полемікою між його прибічниками і супротивниками. Останні вважали, що повне усунення внутрішнього прикордонного контролю може бути загрозою для безпеки окремих європейських країн, а також призвести до розповсюдження наркотиків, сплеску злочинності та нелегальної еміграції.

Першим вагомим результатом зусиль активних прибічників інтеграційного процесу стало укладення **13 липня 1984 р.** у німецькому місті Саарбрюккені, за ініціативою Канцлера ФРН Г. Коля і Президента Франції Ф. Міттерана, двосторонньої Угоди про ослаблення митного контролю між цими державами.

Гельмут..Сховати

Гельмут Ко́ль (нім. Helmut Kohl; нар. 3 квітня 1930) – німецький політик, канцлер Федеративної Республіки Німеччини. У період з 1969 по 1976 рр. Обіймає посаду пример-міністра землі Рейнланд-Пфальц, а у 1982–1998 рр. – федерального канцлера ФРН.

Франсуа́ Міттеран (фр. François Maurice Adrien Marie Mitterrand, 26 жовтня 1916 – 8 січня 1996) – французький політичний діяч, один із лідерів соціалістичного руху. Президент Франції з 1981 по 1995 р. Його чотирнадцятирічне президентство (два терміни по 7 років) – найтриваліше в історії Франції. На початку кожного свого президентського терміну Міттеран розпускав парламент і оголошував дострокові вибори, щоб в перших 5 років президентського терміну мати більшість у парламенті, і обидва рази після цього його партія програвала наступні вибори, через що в останні два роки обох термінів Міттеран вимушений був миритися з консервативними прем'єр-міністрами.

Міттеран був найстаршим президентом Франції в ХХ столітті (йому було 78 років і 7 місяців, коли він покинув пост президента) і прожив менше всіх президентів після відходу з посади (всього 236 днів) (Вікіпедія, 2017).

14 червня 1985 р. на базі саарбрюккенських домовленостей в люксембурзькому містечку Шенгені було підписано Угоду між урядами держав економічного союзу країн Бенілюкс, ФРН і Французькою Республікою про поступову відміну митного контролю на спільних кордонах (далі – Угода). Вона стосувалась короткотермінових заходів щодо ослаблення цього контролю та довгострокової програми здійснення зрівнювальних заходів. У подальшому довготривала програма стала основою для підписання **19 червня 1990 р.** Конвенції про застосування Шенгенської угоди (далі – Конвенція), що набрала чинності **26 березня 1995 р.**

Найважливішою нормою Конвенції є ст. 2, що передбачає пересування громадян через кордони країн – учасниць. Угоди (далі – країни Шенгена) без прикордонного контролю. Причому це стосується не тільки наземних кордонів, а й авіаційних і регулярних паромних ліній, що безпосередньо зв'язують країни Шенгена між собою.

Звільнення від прикордонного контролю не дорівнює праву в'їзду на територію країни – учасниці Угоди (далі – територія Шенгена). Тому непред'явлення громадянином документів на кордоні не може аргументуватися його правом не мати їх при собі. Зокрема, це стосується візових обов'язків з боку третіх країн. Існує різниця між країнами з обов'язковим візовим режимом, де держава вимагає візу від іноземця, та державами, до яких можна в'їжджати без візи. За загальним правилом громадяни з третіх країн при в'їзді на територію Шенгена повинні мати візи.

Положення про повне усунення внутрішнього прикордонного контролю, коли країни Шенгена здійснюють спільний контроль на зовнішніх кордонах, не виключає його відновлення в інтересах

національної безпеки. Це може бути зроблено у виняткових випадках і має бути лімітоване у просторі та часі. Відповідним чином змінюється і візовий режим.

Зовнішній прикордонний контроль здійснюється по-різному залежно від виду і місця перетинання наземного чи водного кордону. Це перетинання допускається лише у спеціальних пунктах і у встановлені години їх роботи (ст. 3 Конвенції).

Згідно зі ст. 9 Конвенції країни Шенгена зобов'язані проводити єдину політику щодо пересування осіб і процедури видачі віз. Прийнято список понад 125 держав, громадяни яких повинні мати візи при в'їзді на територію Шенгена. Перед цим у кожній третій країні країни Шенгена здійснили перевірку того, чи не існує там загрози їх внутрішній безпеці або нелегальної еміграції. Крім того, є два інформаційні переліки держав, громадянам яким не потрібні візи для в'їзду на територію Шенгена, а також «сірої зони» держав, стосовно громадян яких країни Шенгена застосовують різні правила. Оскільки ці переліки неофіційні, країни Шенгена можуть самостійно змінювати національні візові положення.

Відповідно до ст. 10 Конвенції запроваджуються візи, дійсні в усіх країнах Шенгена. Вони видаються посольськими і консульськими установами країн, розташованих поруч із кордонами держав, відвідання яких є основним призначенням поїздки. Якщо це неможливо визначити, візи видаються державами першого в'їзду (ст. 12 Конвенції).

Конвенція містить також положення про обов'язки підприємств, що здійснюють перевезення громадян, та вжиття до них заходів у разі порушення встановлених правил (ст. 26), а також про санкції щодо осіб, які заради наживи допомагають або намагаються допомогти іноземцям в'їхати на територію Шенгена, порушуючи закони (ст. 27).

У ст. 39 Конвенції підкреслено, що країни Шенгена зобов'язані надавати одна одній допомогу в боротьбі зі злочинністю. Обмін відповідною інформацією відбувається на основі національного права. Відповідні міністерства і відомчі установи дають згоду щодо використання інформації, одержаної за кордоном, як доказу. У більшості випадків запит передається у центр поліцейського співробітництва, пов'язаного з перетинанням кордону.

Детально розроблені положення стосуються спостереження за порушниками кордону (ст. 41 Конвенції). У додатках до Угоди, статтях Конвенції зазначено, в якому обсязі дозволяється переслідування таких осіб. Перелічені в них обставини (недозволене затримання, затримання протягом 30 хвилин після перетину кордону, повний дозвіл на затримання, затримання у межах 10-кілометрової зони від кордону тощо) сильно відрізняються. Мабуть, таке неоднорідне регулювання є перешкодою для ефективної боротьби зі злочинністю на всій території Шенгена.

Конвенція не переслідує мету уніфікувати політику країн Шенгена щодо боротьби з наркотиками у зв'язку з наявністю різних точок зору на це питання. Статті 71–76 передбачають конкретні заходи і обов'язки, які країни Шенгена розглянули і затвердили з відповідними висновками. Серед них можна виділити положення про посилення зовнішній прикордонний контроль, спрямований на запобігання нелегальному провезенню наркотиків, про їх контрольовані поставки і недопущення нелегального експорту. Згідно зі ст. 70. організована постійна робоча група, яка повинна допомагати у веденні спільної боротьби з наркотиками.

Положення Конвенції, присвячені правовому співробітництву країн Шенгена, спрямовані насамперед на зміцнення контактів між їх правовими установами. Ці контакти відбуваються у сферах надання правової допомоги у кримінальних справах (статті 48–53), видачі конкретних осіб (статті 59–66), виконання обвинувальних вироків (статті 67–69), заборони подвійного покарання (статті 54–58). Вихідними моментами для кожної з цих сфер є відповідні міжнародні угоди, підписані усіма (або більшістю) країнами Шенгена.

Приєднання до країн Шенгена п'яти північних держав (Швеції, Данії, Фінляндії, Норвегії та Ісландії) перші розцінюють як ривок, необхідний для підтримання та розвитку принципів, яких вони додержуються. Після цього простір вільного пересування збільшиться на 1,25 млн. км², на яких проживають 24 млн. чоловік. Оскільки Норвегія та Ісландія не є членами ЄС, для них буде встановлено особливий статус, закріплений у спеціальних угодах. Формально вони не зможуть брати участі у прийнятті рішень в межах Шенгенського комітету. Однак усім зрозуміло, що жодне рішення, яке стосуватиметься цих країн, не буде прийматися без взаємних консультацій.

Питання для дискусій

1. Портрет Черчилля як політичного діяча.
2. Портрет Шумана як політичного діяча.
3. Портрет Жана Моне як політичного діяча.
4. Шенгенські угоди: результати, сильні та слабкі сторони.

Питання для самоперевірки

1. Що зумовило розгортання активних інтеграційних процесів в Європі у другій половині XX ст.?
2. Які віхи у становленні єдиної Європи можна виділити? Свою відповідь обґрунтуйте.
3. Охарактеризуйте механізм функціонування ЄС, дайте характеристику її органам.
4. Сутність та результати Рімських Угод.

Після опрацьованого матеріалу та вивчення питань для самопідготовки напишіть есе (мінімум 1000 слів) та висловіть свою думку.

Відповідь відправте на електронну адресу викладача.

Перелік тем для ессе:

1. Шенгенські угоди у сучасному світі: результати, сильні та слабкі сторони
2. Портрет Черчилля як політичного діяча.
3. Порівняйте портрети Шумана та Жана Моне як політичних діячів

Цікава інформація та довідкова література:

1. The history of the European Union https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en
2. Конвенція про застосування шенгенської угоди від 14 червня 1985 року між урядами держав економічного союзу Бенілюкс, Федеративної Республіки Німеччини та Французької Республіки про поступове скасування перевірок на спільних кордонах. http://cyberpeace.org.ua/files/konvencija_pro_zastosuvanna_sengens_koi_ugodi.pdf
3. Всесвітня історія – Новітній період (1939-2007 pp.), 11 клас. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukrmap.su/uk-wh11>
4. Вонсович О.С. Передумови та тенденції розвитку європейських інтеграційних процесів у сфері безпеки. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/10/29.pdf>
5. Яковюк І. В. Азбука Європейської інтеграції / І. В. Яковюк, Л. Трагнюк, В. Медедяєв // Харків. «Алекс+», 2006. 168 с.

виключенням Гонг Конгу)	1,13	1,23	1,32	1,39	1,4	1,47	1,7	1,76	1,84	1,98	2,08	-
-------------------------	------	------	------	------	-----	------	-----	------	------	------	------	---

Незважаючи на економічну кризу, глобальний повітряний транспорт, планує розширюватися приблизно на 5% на рік до 2030 року. При цьому основною метою авіаційної політики ЄС є створення найбезпечнішого європейського повітряного простору у світі.

Щодо енергетичної галузі та охорони навколишнього середовища, то ЄС постійно інвестує у розвиток інноваційних технологій та стимулює екологічно безпечне виробництво. Зазначимо, що ЄС імпортує більше 50% своїх енергетичних потреб.

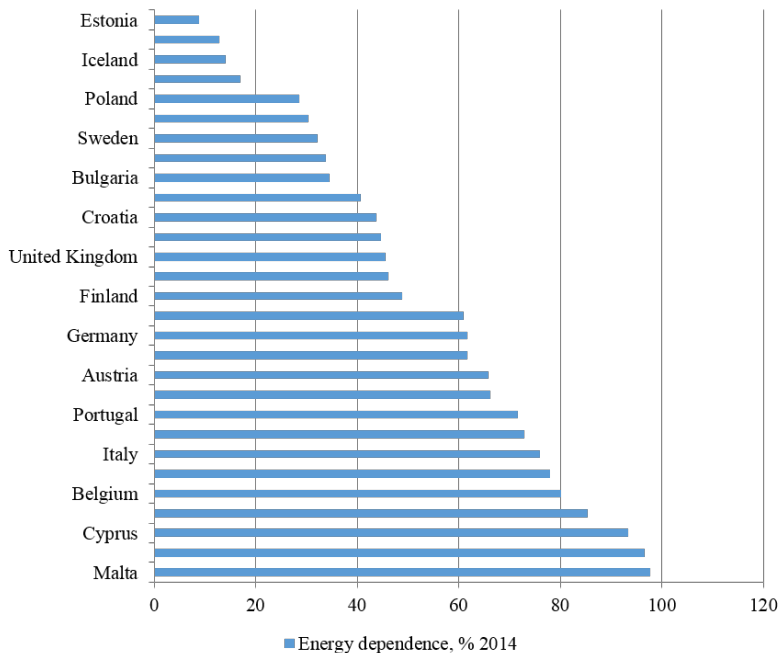

Рис. 2.4 Енергозалежність країн ЄС у відсотках станом на 2014 рік. (Measuring the EU's economy, 2016)

Аналізуючи енергозалежність ЄС, то можна стверджувати, що у 2014 році Естонія є найменш енергетичнозалежною країною, а Мальта – навпаки найбільш енергозалежною.

Енергетична...Сховати

Енергетична залежність показує ступінь, в якій економіка залежить від імпорту для задоволення своїх енергетичних потреб.

Енергозалежність розраховується як відношення чистого енергетичного імпорту до суми валового внутрішнього енергоспоживання (ВВЕС) + міжнародні морські бункера (ММБ).

Чистий енергетичний імпорт розраховується як загальний обсяг імпорту за вирахуванням загального обсягу експорту.

ВВЕС визначається як сума місцевого виробництва, виробництва з інших джерел, імпорту, зміни запасів за вирахуванням експорту та ММБ.

ММБ – це обсяги палива, доставлених суднами всіх країн, які є в міжнародній навігації. Міжнародна навігація може проходити в морі, внутрішніх озерах і водних шляхах, а також у прибережних водах. Виключенням є: споживання суднами, зайнятих у вітчизняній навігації; витрати на палива рибальськими суднами; споживання збройними силами.

(Measuring the EU's economy, 2016).

З боку Європейського союзу в рамках Єдиної сільськогосподарської політики (ЄСП) сільськогосподарський сектор значно підтримується субсидіями. Це в даний час складає 40-50% від загальних витрат ЄС, що гарантує мінімальні ціни для фермерів в ЄС. Це критикується як прояв протекціонізму, що перешкоджає торгівлі, і завдає шкоди країнам, що розвиваються.

Одним із найзатятіших противників була Великобританія, яка неодноразово відмовлялася давати щорічну знижку якщо в ЄСП не буде здійснено значних реформ. При цьому Франція, навпаки, є найбільш затятим прихильником ЄСП.

Окрім ващеперерахованих галузей ЄС постійно розвиває туристичну сферу. ЄС є великим туристичним центром, що привертає відвідувачів не лише з-за меж ЄС, а також тих хто подорожує у середині нього самого. Внутрішній туризм є більш зручним для громадян ЄС, що входять у Шенгенську угоду і еврозону. Всі громадяни ЄС мають право на поїздку в будь-яку країну ЄС, без необхідності отримання візи. Якщо розглядати окремі країни, то Франція є світовим лідером за приваблівістю іноземних туристів, за якою слідує Іспанія, Італія і Великобританія займають 2-е, 5-е і 6-е місця відповідно. Якщо розглядати ЄС як єдине ціле, то число іноземних туристів менше, так як більшість подорожуючих це внутрішні туристи з інших країн-членів.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку ЄС є забезпечення конкурентоспроможності за рахунок впровадження інновацій у всі сфери діяльності. Так регіональна політика більше не розглядається як механізм допомоги регіонам у досягненні середніх показників по ЄС (що, втім, не втратило свою важливість). У зв'язку з цим у рамках інноваційної стратегії реалізуються наступні цілі:

1. Формування конкурентних переваг по відношенню до решти світу.
2. Наближення.
3. Інтеграція нових країн-учасників.
4. Інвестиції у відновлення економіки.

1. Формування конкурентних переваг по відношенню до решти світу.

У рамках так званої Лісабонської стратегії у 2000 р. було досягнуто згоди щодо реалізації стратегії економічного зростання та створення робочих місць. Міністри ЄС затвердили цю стратегію, плануючи зробити ЄС найбільш конкурентоспроможною та динамічною економікою світу, що базується на знаннях. Вона включала графік перегляду стратегій різних секторів і контролю за ними, щоб забезпечити подальший рух ЄС до конкурентоспроможних рівнів

зайнятості, економічного зростання і витрат на дослідження (серед іншого) до 2010 р.

У 2005 р. було зроблено новий наголос на сприянні інноваціям разом із пріоритетами зростання і створення робочих місць, що поставило регіональну політику у центр зусиль, спрямованих на покращення конкурентоспроможності ЄС.

Інноваційний розвиток є, по-перше, фундаментальним фактором, що допомагає європейським компаніям, а по-друге – покращує можливість продуктивної зайнятості населення. Регіональна політика ЄС тепер передставляє собою політику, що визначає та орієнтується на можливості для майбутнього, мобілізуючи недостатньо використаний потенціал, а не виплачуючи компенсацію за проблеми минулого.

Реформування процесу розробки і реалізації стратегії для регіонів представляє собою постійний процес перегляду і корегувань. У 2006 р. відбулась чергова реформа, що базувалась на чотирьох основних напрямках:

1. розвиток «економіки знань»;
2. децентралізація більшого обсягу відповідальності за управління та фінансовий контроль на користь країн-учасників і регіонів;
3. процедури спрощення і прискорення;
4. розвиток потенціалу кожного європейського регіону та водночас зосередження на ресурсах найслабших.

Вирішення проблем зміни клімату і сталого розвитку (тобто досягнення певного балансу між економічними, соціальними та екологічними пріоритетами) протягом тривалого часу вважалась провідним принципом політики регіонального розвитку ЄС. При цьому було визначено основні чотири способи спрямування регіональної політики на розв'язання екологічних проблем:

- інвестиції в екологічну інфраструктуру, зокрема водоочисні споруди;
- проведення Стратегічної екологічної експертизи (Strategic Environmental Assessments, SEAs) для відповідних програм;
- оцінка екологічного впливу при підготовці всіх основних проектів;
- стимулювання участі представників екологічних груп та агенцій у розробці програм та контролі за ними.

Загальний обсяг європейської підтримки екологічних інвестицій (прямих і непрямих) у 2007–2013 рр. складає 105 млрд. євро, або 30,4% загального обсягу фінансування. Зміна клімату є не лише основним викликом, але й можливістю для бізнесу. Різноманітність ландшафтів і клімату серед країн-учасників є вражаючою. Тоді як 7% населення проживає у регіонах із ризиком регулярних повеней, інші 9% проживають у місцях, де існує загроза посухи.

Регіональні програми ЄС спрямовані на збалансований підхід, що забезпечує захист природних ресурсів через поновлювальні та альтернативні джерела енергії (включаючи повітря, енергію сонця і біомаси), а також розробку сучасних технологій, які надають європейським компаніям комерційні переваги порівняно з їх зарубіжними конкурентами.

Розумні інвестиції в екологічно чисті технології можуть дозволити ЄС досягти своїх цільових показників щодо викидів і модернізувати свій виробничий потенціал.

2. Наближення.

У даному випадку ціль наближення досягається через співпрацю країн-учасників на всіх рівнях. По суті членство в ЄС засновується більш на політичному та економічному наближенні країн. Визначаючи наявність різноманіття, ЄС намагається використовувати нові можливості через наближення місцевих громад. Низку проблем не можливо обмежити стандартними адміністративними кордонами (на національному або регіональному рівнях), а тому вони часто вимагають скоординованої, спільної реакції декількох регіонів або країн, що потребує нових форм співпраці.

У 2008 р. Комісія видала новий документ для обговорення проблем територіального наближення, де стверджувалось, що територіальна різноманітність ЄС є сильною стороною, що може сприяти сталому розвитку ЄС в цілому. Наближення країн-учасників через транспортні зв'язки. Близько 22% ресурсів політики наближення ЄС спрямовуються на інвестиції в транспортні проекти, що відображає великий внесок сучасних ефективних транспортних зв'язків і систем розподілу в економічний успіх і соціальний розвиток. Регіональні програми розробляються з метою забезпечення зв'язку у всіх сферах транспортної мережі. Вони забезпечують нові інвестиції в автомобільні шляхи, залізницю та морські перевезення, а також орієнтовані на сталий розвиток громадського транспорту у містах, створюючи для місцевих жителів кращі можливості транспортного сполучення.

Якщо ж країни не мають виходу до моря, то європейські регіональні програми надають унікальну можливість виходити за межі окремої країни та сприяти інвестиціям у транспортні мережі, що мають сенс з економічної точки зору. Балансування між розвитком міст і сільських територій, що охоплює всі регіони незалежно від географічного розташування.

У рамках програм європейського регіонального розвитку визнаються конкретні проблеми, що стоять перед містами і сільськими територіями, та пропонуються різні, але взаємопов'язані рішення.

Європейська програма URBAN Community Initiative була впроваджена у містах в середині 1990-х років з метою створення можливостей для інновацій у сфері розробки стратегій. Ця програма зосереджувалась на сильних місцевих партнерствах у містах, що покращувало відповідальність на місцевому рівні та вирішувало проблеми, що мали негативний вплив на якість життя в містах. Вони доповнювались співпрацею в рамках мереж завдяки програмі URBACT. З невеликого пілотного проекту ця методологія сталого розвитку міст перетворилась на складову основної стратегії після 2007 р.

Програма...Сховати

Програма URBACT є Європейською програмою територіального співробітництва з метою сприяння сталому розвитку міст по всій Європі. Це свого роду, інструментом політики наближення, що фінансується Європейським фондом регіонального розвитку, 28 країнами ЄС, Норвегією та Швейцарією. Місія URBACT полягає у забезпеченні співпраці між європейськими містами та розробці комплексних рішень загальноміських проблем, шляхом створення мереж, виявлення та вивчення передового досвіду, з метою поліпшення міської політики.

Детальніше: <http://urbact.eu/>

У сільській місцевості протягом тривалого часу застосовувався підхід підтримки компаній і місцевих громад, де майбутні перспективи не можуть гарантуватися лише сільським господарством. Одна з проблем стратегії покращення наближення територій полягає в забезпеченні адміністративних та інституціональних можливостей на необхідному рівні у відповідності з рівнями та масштабами, в рамках яких слід вирішувати проблеми.

Відповідний територіальний масштаб може змінюватись від бідних районів міст до великого міста, від басейнів річок до гірських районів. З огляду на міркування загального характеру, існувала очевидна потреба у забезпеченні послідовності між європейськими стратегіями, що мають територіальний вплив, включаючи саму регіональну політику і політики в таких галузях, як транспорт, сільське господарство, навколишнє середовище, зайнятість, а також конкуренцію і наукові дослідження.

Треба відмітити, що ЄС також реалізує стратегію наближення через виявлення солідарності у разі настання природних лих. Фонд солідарності ЄС, що був створений за ініціативою Комісії у 2002 р., надає країнам-учасникам і країнам-кандидатам допомогу з відновлення інфраструктур і служб у випадку серйозного природного лиха. Це одна з найбільш конкретних демонстрацій

солідарності між країнами-учасниками у періоди гострої необхідності. Так, лише протягом 2004–2009 років Фонд 34 рази надавав фінансування 18 країнам-учасникам, а загальна сума коштів, наданих на надзвичайні заходи, склала 700 млн. євро.

3. Інтеграція нових країн-учасників.

Традиційно в ЄС інтеграція нових країн-учасників відбувається через:

1. механізм фінансової солідарності;
2. формування сильних адміністрацій/інститутів;
3. надання фінансування разом з технічною допомогою.

Так у рамках переговорів, спрямованих на вступ до ЄС, країни можуть розраховувати на підготовчу допомогу, в залежності від своєї економічної ситуації. Така допомога відповідає моделі регіональної політики ЄС, підтримуючи економічний розвиток, покращення інфраструктури та адміністративних інститутів. У грудні 2005 р. 160 млрд. євро були виділені на програми регіонального розвитку у 12 нових країнах-учасниках на період 2007–2013 років. Це представляло майже трикратне збільшення порівняно з попереднім періодом та бюджетні надходження, еквівалентні 3,2% ВВП цих країн.

Економічне зростання залежить не лише від інвестицій, але й також від механізмів ефективного управління програмами розвитку, приділяючи при цьому належну увагу ефективному управлінню державними ресурсами. У свою чергу, це створює потребу в працездатній і надійній адміністративній системі, а також прозорому правовому полі. Нова система реалізації регіональної політики ЄС у 2007–2013 роках включає підтримку конкретних програм лише з метою створення умов для адміністративної реформи та навчання державних службовців передовим управлінським методам.

Одним із наступних механізмів надання допомоги новим країнам-учасникам є допомога на розробку ефективних програм та проходження всіх фінансових і технічних етапів перед затвердженням.

JASPERS – сумісні заходи з підтримки проектів в європейських регіонах – це можливості, які поєднують внески Європейської Комісії у формі фондів, щоб можна було залучати експертів та інший персонал Європейського інвестиційного банку (European Investment Bank, EIB) та Європейського банку реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development).

4. Інвестиції у відновлення економіки

Європейська регіональна політика забезпечує життєво важливі інвестиції на місцевому та регіональному рівнях. Це особливо важливо на фоні рецесії, що почалась у 2008 р. Одні з основних актів регіональної політики ЄС полягає в її гнучкості при адаптації до мінливих умов. У контексті сучасного глобального економічного спаду сталий економічний розвиток і потреба в далекоглядних стратегіях, що швидко адаптують, стають пріоритетними. Європейська регіональна політика забезпечує стабільне, безпечне і адресне фінансування, що може використовуватись для стимулювання відновлення економіки.

Регіональний розвиток в ЄС отримує вигоди від широкого спектру різноманітних можливостей фінансування. Основними джерелами фінансування є Європейський фонд регіонального розвитку, Фонд наближення та Європейський соціальний фонд, проте існують й інші пов'язані засоби залучення капіталу та різних типів фінансування. Нові проекти все більше фінансуються за рахунок комбінації грантів і позик або інших фінансових інструментів, зокрема участі у капіталі.

Так з цією метою в ЄС сформовано низку фондів, а саме:

1. Спільні європейські ресурси для малих і середніх підприємств (JEREMIE);
2. Спільна європейська підтримка усталених інвестицій у містах (JESSICA);
3. Спільні дії для підтримки мікрофінансових установ в Європі (JASMINE) тощо.

JEREMIE (Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises, тобто «Спільні європейські ресурси для малих і середніх підприємств») є механізмом, призначеним для керівників, щоб допомогти їм у складному завданні використання методів фінансового інжинірингу. Надаючи фінансування окремій фінансовій установі, зокрема Європейському інвестиційному фонду, органи управління можуть надавати регіону зовнішній досвід у фінансуванні розвитку бізнесу, зокрема позики, включаючи венчурний або початковий капітал.

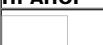
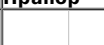

JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas, тобто «Спільна європейська підтримка усталених інвестицій у містах») є іншим механізмом фінансового інжинірингу, що працює у сфері програм з інтегрованого урбаністичного розвитку. Майже половина програм, які підтримуються ЄС протягом 2007–2013 рр., включають положення щодо діяльності, яка аналогічна програмі JESSICA – партнерству з Європейським інвестиційним банком і Банком Ради Європи. Орган управління надає власні ресурси, проте надалі може залучати додатковий позиковий або власний капітал з інших фінансових установ, які діють в рамках схеми Jessica, і також може отримувати вигоди від їх досвіду.

На створення механізму JASMINE (Joint Action to Support Microfinance Institutions in Europe, тобто «Спільні дії для підтримки мікрофінансових установ в Європі») надихнув проект, що був ініційований у перехідній країні (Бангладеш). Цей механізм спрямований на надання невеликих позик людям, які через причини, пов'язані з освітою або відношенням до того чи іншого класу, не мають доступу до системи приватних банків.

За роки формування економік країн світу було сформовано та організовано низку торгових союзів, а саме: Організація економічного співробітництва і розвитку; Вишеградська четвірка; Європейська Асоціація вільної торгівлі; Організація країн-експортерів нафти тощо.

Організація економічного співробітництва і розвитку – ОЕСР. Сформувалася у 1961 р. як спадкоємиця Організації європейського економічного співробітництва, утвореної з метою оптимального використання американської економічної та фінансової допомоги відновленню Європи (план Маршалла) у співробітництві з європейськими країнами – одержувачами цієї допомоги. До складу ОЕСР входить 25 країн (табл. 2.3). Мета діяльності ОЕСР – внесок у розвиток світової економіки за допомогою забезпечення оптимального економічного зростання, підвищення зайнятості та рівня життя за збереження фінансової стабільності держав-учасниць; сприяння економічному і соціальному добробуту шляхом координації політики держав-учасниць; узгодження допомоги держав ОЕСР країнам, що розвиваються. *Штаб-квартира* ОЕСР — Париж (Франція).

Таблиця 2.3 Країни-партнери організації економічного співробітництва і розвитку

КРАЇНА	ПРАПОР	КРАЇНА	Прапор	КРАЇНА	ПРАПОР
Австралія		Італія		США	
Австрія		Канада		Туреччина	
Бельгія		Люксембург		Фінляндія	
Велика Британія		Мексика		Франція	

Греція		Нідерланди		ФРН	
Данія		Нова Зеландія		Швеція	
Ірландія		Норвегія		Швейцарія	
Ісландія		Португалія		Японія	
Іспанія					

Вишеградська четвірка. Сформована 1991 р. Польщею, Угорщиною, Чехією та Словаччиною. Основна мета діяльності - ліквідування обмежень і митних кордонів у торгівлі між членами четвірки. Особливість дароного союзу є те, що він не має постійної штаб-квартири.

Європейська Асоціація вільної торгівлі - ЄАВТ. Створена 1960 р. Наступними країнами: Австрія, Ісландія, Велика Британія, Норвегія, Фінляндія, Португалія, Швеція, Данія, Швейцарія. Мета - самостійна економічна політика; безмитна торгівля серед країн-учасниць за збереження ними самостійних тарифів щодо інших країн. Штаб-квартира - Женева (Швейцарія).

Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) була сформована у 1960 р. на конференції в Багдаді. Перший варіант статуту ОПЕК був прийнятий у 1965 р., згодом він зазнав багаторазових змін. До складу ОПЕК входить 12 країн: Венесуела, Ірак, Іран, Кувейт, Саудівська Аравія, Катар, Індонезія, Лівія, Алжир, Нігерія, ОАЕ, Габон.

Мета діяльності полягає у координації й уніфікації нафтової політики держав-учасниць; визначення найбільш ефективних засобів захисту їх інтересів; пошук засобів забезпечення стабільності цін на світових нафтових ринках; охорона навколишнього середовища. Контролює до 50 % світової торгівлі нафтою. Штаб-квартира - Відень (Австрія).

Окрім вищезазначених торгових світова спільнота сформувала низку інших союзів. Детальна інформація про діяльність та країни-партнери наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2. 4. Світові союзи та їх напрями діяльності

НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ	КРАЇНИ-ЧЛЕНИ
Організація Північноатлантичного договору, також Північноатлантичний альянс або НАТО (від англ. North Atlantic Treaty Organization (1949 р.))	
Узгодження військово-політичної діяльності і захист інтересів країн-учасниць, у тому числі з застосуванням збройних сил	США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Канада, Італія, Бельгія, Нідерланди, Португалія, Іспанія, Греція, Туреччина, Норвегія, Данія, Люксембург, Ісландія, Чехія, Польща, Угорщина, Румунія, Болгарія, Словаччина, Словенія, Естонія, Латвія, Литва, Албанія, Хорватія Учасники програми «Партнерство заради миру»: країни Східної Європи, СНД. Особливе партнерство: Україна, Росія
Рада Європи (1949 р.)	
Захист прав людини, вирішення гуманітарних проблем і європейської безпеки	Всі країни Європи крім Андорри, Білорусі, Ватикану та Монако
Північна Рада (1952 р.)	
Координація політичної та економічної діяльності країн Північної Європи	Норвегія, Швеція, Данія, Фінляндія, Ісландія
Центральноевропейська ініціатива (1989 р.)	
Координація політичної та економічної діяльності країн Центральної Європи	Італія, Австрія, Албанія, Білорусь, Болгарія, Угорщина, Польща, Чехія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Молдова, Румунія, Україна, Сербія, Чорногорія
Центральноевропейська угода про вільну торгівлю (1993 р.)	
Багатостороннє співробітництво з метою лібералізації торгівлі. Розвиток вільної торгівлі між країнами учасниками	Хорватія (до 2013), Македонія, Боснія і Герцеговина, Албанія, Молдова, Сербія, Чорногорія, Косово
Організація чорноморського економічного співробітництва (1992 р.)	
Підтримка економічного розвитку, досягнення стабільності і миру в Чорноморському басейні. Стати елементом загальноєвропейського співробітництва	Албанія, Вірменія, Азербайджан, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Туреччина, Україна. Спостерігачі: Сербія, Чорногорія, Австрія, Німеччина, Єгипет (бажає стати повноправним членом), Ізраїль, Італія, Польща, Словаччина, Туніс, Франція
Балтійська асамблея (1991 р.)	
Координація політичної та економічної діяльності країн Прибалтики	Естонія, Латвія, Литва
Організація з безпеки і співробітництва в Європі (1945 р.)	
Вироблення умов і заходів по зміцненню довіри і безпеки в Європі	США, Канада, всі країни Європи (крім Андорри) та СНД
Організація за демократію та економічний розвиток ГУАМ (1997 р.)	
Координація політичної та економічної діяльності Грузії, України, Азербайджану та Молдови	Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова Спостерігачі: Латвія і Туреччина

Питання для дискусій

1. Вплив США на світову економіку.
2. Країна-світовий лідер через 50 років.
3. Світові союзи майбутнього: їх головні цілі.

Питання для самопідготовки

1. Охарактеризуйте основні економічні індикатори розвитку ЄС.
2. Охарактеризуйте основні економічні індикатори розвитку США.
3. Порівняйте основні економічні індикатори розвитку США та ЄС.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні напрями сучасної політики ЄС.
5. Дайте характеристику основним міжнародним торговим союзам

Після опрацьованого матеріалу та вивчення питань для самопідготовки виконайте завдання (мінімум 1000 слів).

Відповідь відправте на електронну адресу викладача.

Завдання:

Уявіть світ через 50 років. На вашу думку, яка країна стане світовим лідером і чому. А також чи будуть існувати діючі союзи та які нові утворяться.

Цікава інформація та довідкова література:

1. Measuring the EU's economy. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_en#tab-6-12
2. URBACT Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://urbact.eu/>
3. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf

Тема 3 Економічні інтеграційні кроки в ЄС

У ході економічної інтеграції в Європ викоремлюють **наступні етапи:**

1. Зона вільної торгівлі (1959–1968 рр.)
2. Митний Союз (1968–1976 рр.)
3. Спільний ринок (1977–1984 рр.)
4. Єдиний внутрішній ринок (1985–1992 рр.)

Зона вільної торгівлі (Free Trade Area) (ЗВТ) – тип міжнародної інтеграції, при якій в країнах-учасниках скасовуються митні збори і податки, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі згідно з міжнародним договором.

Це більш глибокий тип інтеграції, ніж преференційні угоди. За кожною країною-учасницею зберігається право на самостійне і незалежне визначення режиму торгівлі по відношенню до третіх країн. У більшості випадків умови зони вільної торгівлі поширюються на всі товари крім продуктів сільського господарства. Зона вільної торгівлі може координуватися невеликим міждержавним секретаріатом, розташованим в одній із країн-членів, але зазвичай обходяться без нього, а основні параметри свого розвитку країни погоджують на періодичних нарадах керівників відповідних відомств. Між країнами-учасницями зберігаються митні кордони і пости, які контролюють походження товарів, які перетинають їхні державні кордони.

У ході формування ЄС у 1960 року за ініціативою Британії було створено **Європейську асоціацію вільної торгівлі (European Free Trade Association, EFTA)**, як альтернатива Європейській Економічній Спільноті. Початково до складу Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) крім Британії, увійшли Австрія, Данія, Норвегія, Португалія, Швеція та Швейцарія; пізніше до них приєдналися Ісландія, Ліхтенштейн і Фінляндія. Пізніше всі, крім чотирьох, члени ЄАВТ вступили до ЄС: Британія й Данія – 1973 року, Португалія – 1986-го, Австрія, Фінляндія та Швеція – 1995 року. Нині в складі ЄАВТ чотири країни – Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія, три з яких (крім Швейцарії) є членами Європейської економічної зони з державами ЄС.

Важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ), яка була підписана у 7 червня 2007 р. і повною мірою вступило в дію з 1 січня 2016 р. Ними передбачено суттєву лібералізацію торгівлі (усунення тарифів чи квот) між сторонами, гармонізацію законодавства і нормативно-регуляторної бази.

Робота над створення ЗВТ, серед іншого, полягатиме у:

- скасування Україною та ЄС ввізних мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;
- запровадженні правил визначення походження товарів, які є одним із елементів застосування торговельних преференцій;
- приведенні Україною своїх технічних регламентів, процедур, санітарних та фітосанітарних заходів та заходів щодо безпеки харчових продуктів у відповідність з європейськими, завдяки чому українські промислові товари, сільськогосподарська та харчова продукція не потребуватимуть додаткової сертифікації в ЄС;
- встановленні сторонами найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг;
- запровадженні Україною правил ЄС у сфері державних закупівель, що дозволить поступово відкрити для України ринок державних закупівель ЄС;
- спрощенні митних процедур та попередженні шахрайства, контрбанди, інших правопорушень у сфері транскордонного переміщення вантажів;
- посиленні Україною захисту прав інтелектуальної власності.

Створення ЗВТ між Україною та ЄС відбувається поступово, протягом 10 років. Передбачалось, що результатами запровадження ЗВТ між Україною та ЄС стануть тісна економічна інтеграція, створення практично таких же умов для торгівлі між Україною та ЄС, що мають місце у торгівлі всередині Союзу, покращення інвестиційного клімату та прозоріші правила ведення бізнесу в Україні, збільшення вибору, підвищення безпечності та якості товарів, зниження цін для українських споживачів, можливість доступ українських підприємств, крім ринку ЄС, до ринків третіх країн у зв'язку з переходом на прийнятні в усьому світі стандарти.

Разом з тим, до 1 січня 2016 року для України діяв режим автономних торговельних преференцій – односторонне (з боку ЄС) скасування ввізних мит, яке стосується 94,7% від усього обсягу промислових товарів та 83,4% сільськогосподарських товарів та харчової

продукції, що імпортується Євросоюзом з нашої держави, і діяв до 1 січня 2016 року.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони.

Для українського бізнесу це означає в першу чергу можливість виходу на достатньо сильно захищений (в тому числі і рівнями увізних мит) ринок держав-членів ЄС та вигравати порівняно з товарами ЄС не лише в якості, а й у ціні.

Крім того, домовленості щодо вільної торгівлі передбачають також і проведення Україною низки реформ, в першу чергу в сфері технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, підвищення стандартів якості та безпечності продукції.

Крім того, визнання української продукції на такому великому та цікавому для всіх держав світу ринку, як ЄС, автоматично означає спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн.

Водночас, зона вільної торгівлі з ЄС не означає автоматичного збільшення експорту та поєднання торгівлі. Вільна торгівля з ЄС – це можливість:

- виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу;
- конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України;
- збільшення кола потенційних споживачів української продукції;
- знайти нових партнерів та диверсифікувати свої експортні потоки з метою мінімізації ризиків у разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД;
- спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС;
- зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фітосанітарних заходів;
- покращення доступу до якісної імпоротної техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо; збереження суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньоекономічної політики.

Відмітимо, що зона вільної торгівлі; включає ЄС та країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), крім Швейцарії; не поширюється на риболовлю та сільське господарство. Угода про європейську економічну зону (ЄЕЗ) набула чинності 1994 року (підписана 1992 року). Згідно з угодою, країни ЄАВТ – ЄЕЗ (Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн) запроваджують до національних законодавств правовий доробок Спільноти в усіх галузях, на які поширюється ЄЕЗ. В органах ухвалення рішень ЄС Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн мають лише дорадчий голос; вони беруть участь у фінансуванні структурних фондів ЄС. Керівним органом ЄЕЗ є Рада, що збирається двічі на рік. Відповідно до угоди про ЄЕЗ, розширення ЄС потягло за собою і розширення ЄЕЗ. Таким чином, наразі європейська економічна зона охоплює 28 країн.

Наступним кроком євроінтеграції є створення Митного союзу, що передбачає створення єдиного митного кордону. На території союзу діють єдині закони і правила щодо ввезення усіх видів товарів до будь-якої з країн-учасниць. В ідеалі мають існувати єдине митне право і єдиний набір митних правил для всіх країн-учасниць ЄС (митний кодекс).

У митному кодексі мають бути представлені:

- митний тариф;
- правила митного оцінювання;
- митний контроль;
- антидемпінгові й компенсаційні заходи;
- правила визначення походження товарів;
- оплата збору й умови оплати (із відстрочкою, компенсація іт. ін.);
- трактування можливих квот. Митний союз повинен включати:
- загальний зовнішній митний тариф, що використовується всіма країнами-учасницями при торгівлі з зовнішніми країнами, що не є членами цього Митного союзу;
- створення єдиного органу з нагляду за використанням тарифу і прийняттям рішень про його зміни.

Угода про поділ мита, що збирають митні органи всіх країн.

При цьому, кожна країна-учасниця повинна мати право одержувати свою частку митних надходжень незалежно від того, в яку з країн імпортується товари і де відбувається одержання податку.

Митний союз Європейського Союзу (*European Union Customs Union*) – митний союз країн Європейського Союзу та кількох інших країн, важливий складник спільного ринку. Його створення стало першочерговим завданням після підписання Римського договору і завершилось 1968 року. Найголовнішими були такі заходи:

- скасування всіх митних зборів та обмежень між країнами-членами;
- запровадження єдиного зовнішнього тарифу щодо товарів третіх країн, однакового для всієї Європейської Спільноти (прибуток від його стягнення став одним із джерел формування власних ресурсів Спільноти);
- спільна торговельна політика як зовнішній аспект митного союзу (на міжнародному рівні Спільнота виражає спільну позицію всіх держав-членів).

Єдиний зовнішній тариф (англ. *Common External Tariff*) – однаковий митний тариф, що застосовується до імпортованих товарів, незалежно від того, де саме вони перетинають кордон Європейського Союзу. Як митний союз, ЄС не стягує митних зборів при перетині внутрішніх кордонів Союзу, натомість єдиний зовнішній тариф слугує одним з джерел прибутків у бюджет Європейського Союзу.

Спільні процедури та правила були зібрані докупи в єдиному адміністративному документі (Single Administrative Document), який замінив усі попередні нормативні акти. Відколи 1993 року офіційно почав діяти спільний ринок, усі традиційні перевірки на внутрішніх кордонах були скасовані разом з митними формальностями. Отже, митні служби країн-членів втратили функції стягування акцизного збору, ПДВ та накопичення статистичної інформації.

Третій етап економічної євроінтеграції – створення спільного ринку. **Внутрішній ринок Європейського Союзу** (іноді використовується термін *єдиний ринок*; раніше відомий як *спільний ринок*) є економічним простором Європейського Союзу без внутрішніх кордонів, на якому забезпечується вільний рух товарів, осіб, послуг і капіталів – "**чотири свободи**" ЄС – між 28-ма державами-членами ЄС. Відповідне визначення внутрішнього ринку ЄС закріплене у ч. 2 ст. 26 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Вільне пересування товарів

Договір про функціонування ЄС передбачає утворення митного союзу, який розповсюджується на весь товарообіг і передбачає заборону між державами-членами ЄС мита на імпорт і експорт і будь-яких еквівалентних їм зборів, а також ухвалення спільного митного тарифу щодо третіх країн.

Вільне пересування осіб

Свобода руху осіб означає, що громадянин Євросоюзу може безперешкодно переміщатися між

країнами союзу з метою проживання (у тому числі і щодо виходу на пенсію), роботи та навчання. Забезпечення цих можливостей включає спрощення формальностей при переїзді і взаємне визнання професійних кваліфікацій.

Зокрема, у межах ЄС гарантується свобода пересування працівників, причому держави-члени ЄС в межах спільної програми заохочують обмін молодими робітниками.

Вільне пересування послуг

У ЄС забороняються обмеження свободи надання послуг громадянами однієї держави-члена ЄС на території чи громадянам іншої держави-члена ЄС.

Свобода руху послуг і свобода установи дозволяє особам, які займаються самостійною економічною діяльністю, вільно переміщатися між країнами союзу і займатися цією діяльністю на постійній чи на тимчасовій основі. Незважаючи на те, що послуги представляють 70% ВВП і робочих місць у більшості держав-членів, законодавство відносно цієї свободи не настільки розвинене, як в області інших встановлюваних свобод. Цю прогалину було заповнено прийняттям директиви про послуги на внутрішньому ринку з метою зняття обмежень між країнами з надання послуг.

Вільне пересування капіталів

У ЄС забороняються обмеження на пересування капіталів між державами-членами і між державами-членами і третіми країнами, а також обмеження на платежі між державами-членами і між державами-членами і третіми країнами.

Свобода руху капіталу передбачає не тільки можливість безперешкодних платежів та переказів через кордони, але і покупку нерухомості, акцій компаній та інвестування між країнами. До прийняття рішення про формування економічного і валютного союзу розвиток положень про свободу капіталу йшло повільно. Після прийняття Маастрихтського договору Європейський суд почав прискорено формувати рішення відносно раніше знехтуваної свободи. Свобода пересування капіталу діє також і на відносини між країнами-учасниками ЄС та третіми країнами.

Останнім етапом – валютна інтеграція. **Європейська валютна (монетарна) система** (European Monetary System, EMS) запроваджена 1979 р. у відповідь на значні коливання світових валют, з метою створення в Європі зони відносної монетарної стабільності. Об'єднала валюти держав-учасниць через механізм обмінних курсів, який регулював їхні відхилення від "європейської грошової одиниці" – екю (European Currency Unit, ECU). Після непевного старту, європейська монетарна система (ЕМС) допомогла країнам-учасникам боротися з інфляцією та відновити економічне зростання; стала перехідним етапом на шляху до економічного та монетарного союзу.

Грошову одиницю екю (European Currency Unit, ECU – EURO) запроваджено 1979 р. як центральний елемент Європейської монетарної системи задля підтримки механізму обмінних курсів. В її основу покладено зважений кошик валют. Від 1 січня 1999 року запроваджено євро за курсом 1 екю=1 євро. Готівковий обіг євро – від 1 січня 2002 року. Назву "євро" було узгоджено 15-16 грудня 1995 року на Мадридському саміті.

Рис. 1 Грошова одиниця екю

Валютну інтеграцію як невід'ємний елемент економічної інтеграції варто розглядати у контексті послідовності кількох основних стадій організації валютних відносин:

- гармонізації, тобто зближення та взаємного пристосування національних господарств і валютних систем;
- координації, тобто узгодження цілей валютної політики;
- уніфікації, тобто проведення єдиної валютної політики.

Як правило, перехід до кожного наступного етапу інтеграції супроводжується формуванням наднаціонального механізму валютного регулювання і створенням інституціональної інфраструктури – міждержавних валютно-кредитних і фінансових організацій.

Отже, валютна інтеграція передбачає створення регіональних зон, у межах яких забезпечується відносно стійке співвідношення курсів національних валют або поступова заміна їх регіональною валютою, а також спільне регулювання валютних відносин та єдина валютна політика щодо інших країн. Складовими валютної інтеграції найрозвиненіших валютних об'єднань є:

1. підтримання ринкового курсу власної валюти в межах узгодженого паритету;
2. використання як паритету валюти країн-учасниць найсильнішої національної валюти або міжнародної розрахункової одиниці;
3. створення спільного фонду для надання кредитів країнам-учасникам для підтримання курсу власної валюти;
4. заснування міждержавного органу для грошово-кредитного та валютного регулювання.

Процес валютної інтеграції відбувається через дію механізму валютної інтеграції. Механізм валютної інтеграції – сукупність валютно-кредитних методів регулювання, спрямованих на поступовий перехід до вищого ступеня інтеграції. Як правило, зрілі форми економічної інтеграції вимагають адекватного ступеня інтеграції валютних відносин. Так, уніфікація валютної політики країн – учасниць інтеграційного об'єднання може мати місце за умов вільного руху товарів, послуг, капіталу між ними, що, у свою чергу, передбачає досягнення економічного і валютного союзу.

Валютний союз – один із типів міжнародних валютних систем, представлений групою країн, які встановили межі взаємних коливань курсів своїх національних валют і використовують однакові засоби валютного регулювання. Розрізняють дві головні складові валютного союзу між двома і більше країнами:

1. валютно-курсовий союз – угода країн-учасниць щодо постійного фіксування їх обмінних курсів за відсутності курсових коливань (запровадження єдиної валюти є логічним

завершенням такої ситуації);

- повна фінансова інтеграція, що означає скасування будь-яких перешкод щодо руху фінансового капіталу між учасниками валютного союзу.

Повна фінансова інтеграція має супроводжуватися певними заходами: по-перше, узгодженням грошової політики у країнах-учасниках, оскільки різниця у темпах зростання грошової маси спричинятиме різницю відсоткових ставок, що загрожуватиме встановленим валютним паритетами; по-друге, запровадження єдиної валюти потребує створення центрального банку союзу для контролю грошової пропозиції та регулювання курсу єдиної валюти відносно валют інших (третіх) країн.

Отже, характерними ознаками валютного союзу як одного з типів міжнародних валютних систем є:

- постійне фіксування валютних курсів, логічним завершенням якої є запровадження єдиної валюти;
- наявність розвинутої інституціональної інфраструктури і єдиного центрального банку союзу;
- вільний рух фінансового капіталу між країнами – учасниками валютного союзу.

Валютна система сучасного Європейського Союзу мала декілька етапів розвитку, ставши міжнародною валютною системою типу "валютний союз", що має назву Європейський валютний союз.

Гармонізація валютної політики у рамках формування валютного союзу проводилася у три етапи (рис. 19.2, 19.3):

- 1) 1 липня 1990 р. – 31 грудня 1993 р. – лібералізація ринків капіталів і посилення координації та співробітництва в рамках Комітету керуючих центральних банків; досягнення стабільності цін і валютних курсів; посилення координації економічної політики держав-членів;
- 2) 1 січня 1994 р. – 1 січня 1999 р. – створення Європейського валютного інституту на базі Комітету керуючих центральних банків, підготовка до створення Європейського центрального банку;
- 3) з 1 січня 1999 р. введення в обіг єдиної грошової одиниці – євро:

- з січня 1999 р. до 1 січня 2002 р. – євро використовували тільки в безготівковому обігу паралельно з національними валютами. За господарськими суб'єктами зберігалось право вибору між євро та національними грошовими знаками. "Лише в євро з 1 січня 1999 р. обов'язково проводилися міжбанківські розрахунки, здійснювалися операції на фінансових ринках, емісія державних цінних паперів;
- з січня до 1 липня 2002 р. – національні валюти країн – учасниць ЄВС повністю замінюються на євро в усіх сферах безготівкових розрахунків. Банкноти та монети в євро надходять у готівковий обіг і використовуються паралельно з національними грошовими знаками, а останні з 1 липня 2002 р. втрачають статус законного засобу платежу;
- з липня 2002 р. – євро – єдиний законний платіжний і розрахунковий засіб у ЄВС. Емітент євро – Європейський центральний банк.

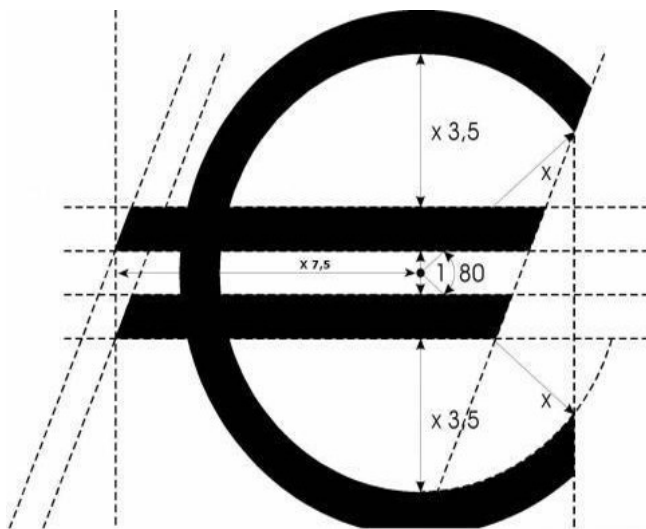

Рис. 2 Офіційно затверджені розміри євро

Кожна країна має...Сховати

Кожна країна Єврозони має свій власний дизайн аверсу монети номіналом в 1 євро. Але незалежно від цього, монети кожній із країн беруться до всіх інших. Реверс монет у всіх країн – однаковий.

Приклади деяких монет:

Страна: Австрія Дизайнер: Josef Kaiser

Годи випуску: с 2002 года Монетний двор: Монетный двор Австрии (Вена)

Номинал	Материал	Масса	Диаметр	Толщина
1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni/Ni/Cu-Ni	7,5 г	23,25 мм	2,33 мм

Гурт:

Рифлений с гладкими участками

Аверс:

Портрет Вольфганга Моцарта, знаменитого австрийского композитора, представляющего Австрию как великую музыкальную державу. Дизайн монеты основан на портрете Моцарта, написанный Барбарой Крафт в 1819 году.

Справа от портрета изображены три чередующиеся полосы (широковата-гладкая-широковата), символизирующие австрийский флаг. Над ними указан номинал — «1 EURO» в две строки.

Слева указана дата выпуска монеты.

Страна: Княжество Андорра

Годи чекани: с 2014 года

Монетный двор: Королевский монетный двор Испании (Мадрид)

Номинал	Материал	Масса	Диаметр	Толщина
1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni/Ni/Cu-Ni	7,5 г	23,25 мм	2,33 мм

Гурт:

Рифлений с гладкими участками

Аверс:

В центральной части — здание старого парламента Андорры Каса-де-ла-Валь. Снизу горизонтально расположены в две строки название государства-эмитента «ANDORRA» и год чеканки. По кругу внешнего кольца расположены 12 звезд.

Художник: Jordi Puig

Гравёр:

Страна: Бельгия	Дизайнер: Luc Luix	Страна: Франция	Дизайнер: Joaquin Jimenez
Годы чеканки: с 2014 года	Монетный двор: Королевский монетный двор Бельгии (Брюссель)	Годы чеканки: с 1999 года	Монетный двор: Парижский монетный двор Франции (Париж)
Номинал	Материал	Номинал	Материал
1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni	1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni
Масса	Диаметр	Толщина	Масса
7,5 г	23,25 мм	2,33 мм	7,5 г
Гурт:		Гурт:	
Рифлёный с гладкими участками		Рифлёный с гладкими участками	
Аверс:		Аверс:	
<p>На бельгийских монетах всего номинального ряда 4-го типа изображен профильный портрет короля бельгийцев Филиппа. Слева расположена королевская монограмма (стилизованные коронованные буквы «Fr»), под ней имеется обозначение государства-эмитента — буквенный знак «BE». Снизу указан год чеканки, расположенный между знаком министра-министра Королевского монетного двора Бельгии и знаком самого монетного двора. По окружности вдоль бортика изображены 12 звезд.</p>		<p>Стилизованное дерево, нарисованное художником Джоакимом Дименезом (Joaquin Jimenez), символизирующее жизнь и непрерывность развития, заключенное в шестиглобник. Вокруг дерева расположено девиз Республики: «LIBERTÉ ÉGALITÉ FRATERNITÉ» (СВОБОДА, РАВЕНСТВО, БРАТСТВО).</p> <p>Слева и справа от ствола дерева расположено обозначение Французской Республики (аббревиатура RF), под правой нижней гранью шестиглобника расположен знак художника монеты (надпись J. JIMENEZ).</p> <p>По окружности монеты — звезды Евросоюза.</p>	

Рис. 3 Приклады монеты 1 евро країн еврозони
Детальніше про вигляд монети 1 евро

Питання для дискусій

1. Митний союз з РФ чи євроінтеграція
2. Охарактеризуйте переваги та можливості для України входження в Митний союз з РФ та ЄС

Питання для самопідготовки.

1. Охарактеризуйте основні етапи євроінтеграції.
2. Сутність та значення формування валютного союзу.
3. Історія розвитку єдиної європейської грошової одиниці

Цікава інформація та довідкова література:

1. Зона вільної торгівлі. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>
2. The European Free Trade Association. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.efta.int/>
3. Туск: щоб відновити доступ до спільного ринку Британія має забезпечити 4 свободи. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/06/29/705139/>
4. Словник термінів ЄС. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://europa.dovidka.com.ua/ee.html#Common_External_Tariff

Творче завдання:

Уявіть себе працівником Центрального банку і вам необхідно підготувати макет монети в 1 евро, що буде обертатись в Україні, після завершення процесу входження до Єврозони.

Приклади інших країн

Страна: Австрия	Дизайнер: Josef Kaiser	Страна: Княжество Андорра	Художник: Jordi Puig
Годы выпуска: с 2002 года	Монетный двор: Монетный двор Австрии (Вена)	Годы чеканки: с 2014 года	Гравёр:
Номинал	Материал	Номинал	Материал
1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni	1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni
Масса	Диаметр	Толщина	Масса
7,5 г	23,25 мм	2,33 мм	7,5 г
Гурт:		Гурт:	
Рифлёный с гладкими участками		Рифлёный с гладкими участками	
Аверс:		Аверс:	
<p>Портрет Вольфганга Моцарта, знаменитого австрийского композитора, представляющего Австрию как великую музыкальную державу. Дизайн монеты основан на портрете Моцарта, написанный Барбарой Крафт в 1819 году.</p> <p>Справа от портрета изображены три чередующиеся полосы (шероховатая-гладкая-шероховатая), символизирующие австрийский флаг. Над ними указан номинал — «1 EURO» в две строки.</p> <p>Слева указана дата выпуска монеты.</p>		<p>В центральной части — здание старого парламента Андорры Каса-де-ла-Валь. Снизу горизонтально расположены в две строки название государства-эмитента «ANDORRA» и год чеканки. По кругу внешнего кольца расположены 12 звезд.</p>	

Страна: Бельгия	Дизайнер: Luc Luix	Страна: Франция	Дизайнер: Joaquin Jimenez
Годы чеканки: с 2014 года	Монетный двор: Королевский монетный двор Бельгии (Брюссель)	Годы чеканки: с 1999 года	Монетный двор: Парижский монетный двор Франции (Париж)
Номинал	Материал	Номинал	Материал
1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni	1 евро	Наружное кольцо — Cu-Zn-Ni; внутренняя часть трехслойная — Cu-Ni-Ni;Cu-Ni
Масса	Диаметр	Толщина	Масса
7,5 г	23,25 мм	2,33 мм	7,5 г
Гурт:		Гурт:	
Рифлёный с гладкими участками		Рифлёный с гладкими участками	
Аверс:		Аверс:	
<p>На бельгийских монетах всего номинального ряда 4-го типа изображен профильный портрет короля бельгийцев Филиппа. Слева расположена королевская монограмма (стилизованные коронованные буквы «Fr»), под ней имеется обозначение государства-эмитента — буквенный знак «BE». Снизу указан год чеканки, расположенный между знаком министра-министра Королевского монетного двора Бельгии и знаком самого монетного двора. По окружности вдоль бортика изображены 12 звезд.</p>		<p>Стилизованное дерево, нарисованное художником Джоакимом Дименезом (Joaquin Jimenez), символизирующее жизнь и непрерывность развития, заключенное в шестиглобник. Вокруг дерева расположено девиз Республики: «LIBERTÉ ÉGALITÉ FRATERNITÉ» (СВОБОДА, РАВЕНСТВО, БРАТСТВО).</p> <p>Слева и справа от ствола дерева расположено обозначение Французской Республики (аббревиатура RF), под правой нижней гранью шестиглобника расположен знак художника монеты (надпись J. JIMENEZ).</p> <p>По окружности монеты — звезды Евросоюза.</p>	

країнах ЄС

Торговельну політику визначають як сукупність заходів, що приймаються керівними органами певних цілісних політико-економічних утворень (у нашому випадку інституціями Європейського Союзу) для регулювання взаємовідносин між господарськими суб'єктами у сфері торгівлі.

У широкому розумінні **торговельна політика** стосується торгівлі як традиційними товарами (матеріальними), так і торгівлі послугами та факторами виробництва (працею, капіталом, інтелектуальною власністю тощо).

Поняття «**Єдина торговельна політика ЄС**» з'явилося в Договорі 1957 р. про заснування Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), відомому також під назвою Римський договір. Єдина торговельна політика є фактично політикою Співтовариства у сфері регулювання зовнішньоторговельних відносин. Десмонд Дайнен трактує спільну торговельну політику як зовнішній прояв митного союзу, що став підґрунтям для побудови єдиного ринку й економічного та валютного союзу.

На формування спільної торговельної політики європейських країн впливали різні політичні підходи:

1. *федералістський* (інституційний) підхід А. Спінеллі та його послідовників ґрунтувався на ідеї співпраці та взаємодоповнення місцевих, регіональних, національних та європейських урядів;
2. *функціоналістський* (секторальний) підхід одного з засновників європейської інтеграції Ж. Монне був спрямований на поступовий перехід суверенітету від національного рівня до рівня співтовариства.

На початку 90-х років XX ст. відбувся синтез цих двох підходів. Новий підхід базувався на принципі *субсидіарності* і полягав у певному розмежуванні повноважень. Спільні європейські інституції мали взяти на себе відповідальність за ті сфери, в яких спільна діяльність є ефективнішою, ніж діяльність окремих держав. Торгівля належить саме до таких сфер.

Отже, у розвитку спільної торговельної політики можна виділити такі етапи:

1. етап зон вільної торгівлі (1959–1967) – поступова відміна мит і кількісних обмежень у взаємній торгівлі відповідно до Римських договорів; злиття виконавчих органів ЄОБС, Євроатома і ЄЕС;
2. етап митного союзу (1968–1976) – встановлення спільного митного тарифу щодо третіх країн замість національних тарифів; початок періоду «евросклерозу»; або «евросклерозу»;
3. етап спільного ринку (1987–1992) – скасування фізичних, технічних і фіскальних бар'єрів у торгівлі між країнами-членами, гармонізація правил економічної діяльності, зближення законодавства;
4. етап економічного і валютного союзу (з 1993 р. дотепер) – впровадження спільної валюти, посилення політичної інтеграції відповідно до Маастрихтського договору.

Мета єдиної торговельної політики Співтовариства проголошена у статті 131 Римського Договору і полягає у прагненні сприяти гармонійному розвитку світової торгівлі, поступовій відміні обмежень в міжнародній торгівлі і зниженню митних бар'єрів.

Стаття 131 Римського договору

Спільну торговельну політику належить ґрунтувати на однакових принципах, зокрема стосовно змін тарифних ставок, укладання тарифних та торговельних угод, досягнення однаковості заходів лібералізації, політики експорту та захисту торгівлі, таких як ті, що їх належить вживати у разі демпінгу чи субсидій.

Комісії належить подавати Раді пропозиції щодо реалізації спільної торговельної політики.

У разі потреби провести переговори та укласти угоду з однією чи кількома державами чи міжнародними організаціями, Комісія подає рекомендації Раді, яка уповноважує Комісію почати потрібні переговори. Обов'язком Ради та Комісії є забезпечити узгодженість угод, що є предметом переговорів, із внутрішніми політиками та правилами Спільноти. Комісія провадить ці переговори, консультуючись зі спеціальним комітетом, що його призначає Рада, щоб допомогти Комісії у виконанні цього завдання та в рамках директив, які Рада Міністрів може їй дати. Комісія регулярно доповідає спеціальному комітетові про перебіг переговорів (Вікіпедія, 2017).

Спільна торговельна політика охоплює такі сфери:

- митне законодавство;
- торговельні й митні угоди;
- лібералізацію та протекціонізм (досягнення уніфікації заходів з лібералізації та захисту торгівлі, що мають бути прийняті у разі демпінгу чи субсидування);
- експортну політику.

Остання сфера вирізняється тим, що в ній усе ще існують національні заходи сприяння країнами – членами ЄС своїй торгівлі. Передусім це стосується торговельного страхування.

Спільна торговельна політика характеризується цілями, які передбачають:

- необхідність розвивати торгівлю між країнами-членами і третіми країнами;
- підвищення конкурентоспроможності підприємств;
- забезпечення потреб Співтовариства щодо постачання сировини та напівфабрикатів;
- уникнення суттєвих порушень у функціонуванні економічних систем країн-членів та забезпечення раціонального розвитку виробництва і розширення споживання в межах Співтовариства.

Спільна торговельна політика ЄС охоплює три рівні:

1. національний;
2. європейський;
3. міжнародний.

При цьому ЄС виконує подвійну роль, представляючи водночас міжнародний рівень, на якому країни-члени прагнуть досягти спільної позиції, й національний (внутрішній) рівень – вступаючи в міжнародні переговори з іншими країнами чи національними групами.

Федерації промисловців, неурядові організації та інші угруповання, діяльність яких здебільшого залежить від зовнішньої торгівлі, намагаються на національному рівні впливати на позицію як власного уряду в зовнішньоторговельному процесі, так і на позицію ЄС щодо третіх країн.

При цьому, є і негативний момент єдиної торгової політики, а саме: ЄС сприймається у світі як надто важкий і повільний партнер. Крім того, зі зростанням кількості країн-членів ЄС дедалі

важче знайти спільний знаменник у переговорах, особливо з третіми країнами. Складна процедура ухвалення рішень у спільній торговельній політиці ЄС також вважається однією зі специфічних нетарифних торгових перешкод.

Як «похідна» митного союзу, що поширюється переважно на товари (на відміну від послуг) і є ефективним під час перетину товарами кордону, спільна торговельна політика концентрується передусім на заходах і правилах торгівлі товарами у межах митної території ЄС.

Зовсім інші принципи закладені у здійсненні спільної торговельної політики ЄС у сфері послуг. Послуги становлять майже три четверті національного продукту ЄС, але лише п'яту частину його внутрішньої торгівлі. Це зумовлено тим, що внутрішній ринок ЄС ще остаточно не сформувався для послуг. Передусім це стосується широкого спектра комерційних послуг (на відміну від державних) у таких сферах і галузях, як інформаційні технології, будівництво, охорона здоров'я, юридичні консультації й менеджмент.

Внутрішній торгівлі послугами в ЄС перешкоджає значна кількість дискримінаційних інструкцій, що утруднюють експортерам з країни-члена ЄС експортувати послуги в інші країни-члени і/або засновувати там філії. Надалі не виконуються країнами – членами ЄС під час торгівлі послугами принцип взаємного визнання за недостатнього узгодження національних м

Це призводить до зростання витрат трансакцій і значно спотворює конкуренцію між продавцями послуг із різних країн - членів ЄС.

Підписана Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС) передбачала чотири різновиди постачання послуг: транскордонне постачання (наприклад, транспорт); споживання за кордоном (наприклад, туризм); комерційна присутність за кордоном (наприклад, банківський філіал) і присутність фізичних осіб за кордоном (наприклад, будівельна бригада).

Стосовно суперечки довкола розмежування компетенції країн-членів і інститутів ЄС у впровадженні й використанні норм ГАТС Суд ЄС у 1994 р. вирішив, що при транскордонній торгівлі послугами відповідальним є ЄС, тоді як в інших випадках доцільною є змішана/розділена компетенція. Проте внутрішнє розмежування компетенції ЄС і країн-членів у торгівлі послугами залишилося нечітким і після цього рішення Суду ЄС. Отже, знову постає питання: як таку компетенцію можна реалізувати і які з цього випливають юридичні наслідки для ЄС та його країн-членів.

Зовнішня свобода дій у торгівлі послугами окремих країн-членів ЄС обмежується, тоді як європейській інтеграційні процеси просуваються вперед і відповідно до цього правила регулювання торгівлі послугами у країнах-членах уніфікуються або взаємовизначаються. Згідно з Ніццьким договором 2001 р. на послуги і торгові аспекти прав інтелектуальної власності, що вже віднесені до сфери спільної торговельної політики поширюється дія ст. 133 Договору про утворення ЄС.

Таким чином, формування та здійснення спільної торговельної політики у торгівлі послугами уподібнюється торгівлі товарами. Вирішальними чинниками цього розвитку є прогрес у поглибленні європейської інтеграції й прагнення уникати порушень правил конкурентної боротьби між підприємствами в ЄС. Виходячи з цього, країни-члени ЄС, спільно представлені на переговорах, можуть досягати кращих результатів, ніж самостійними діями.

Отже, сучасні глобалізаційні процеси неможливо уявити без існування й функціонування ЄС як одного з найбільших економічних і політичних центрів світу. У цьому контексті важливого значення набуває зовнішньоторгівельна політика ЄС щодо глобальної торгової системи ГАТТ/СОТ.

Основні принципи та цілі торговельної політики ЄС поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні – це сприяння гармонійному розвитку світової торгівлі, поступове усунення обмежень у зовнішній торгівлі та скасування митних бар'єрів; внутрішні – створення та розвиток митного союзу, скасування мита і усунення перешкод у внутрішній торгівлі, а також зростання конкурентоспроможності європейських підприємств.

Отже, спільна торговельна політика базується на єдиних принципах щодо:

- тарифних ставок;
- укладання тарифних і торговельних угод;
- уніфікації заходів з лібералізації, експортної політики та заходів із захисту торгівлі, зокрема й тих, що були прийняті у випадку демпінгу та субсидування.

Основним принципом торговельної політики вважається «принцип відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією». Формулювання цього принципу не конкретизується, однак дає можливість у поєднанні з цілями створення і розвитку ЄС гнучко використовувати визначені протекційні заходи, регулювати термін, форми та глибину відкриття національних ринків ЄС, визначити основні параметри конкурентного середовища не лише в ЄС.

До компетенції країн-членів ЄС у сфері зовнішньої торгівлі належать, зокрема, самостійні дії щодо подолання економічних ускладнень, пов'язаних із імпортом із «третьої» країн. За надзвичайних обставин країни-члени можуть вимагати у Єврокомісії права на застосування ними необхідних захисних заходів, і вона у стислі строки санкціонує їх дії. Разом із тим за Єврокомісією залишається право змінити чи скасувати ці односторонні заходи країн-членів. У цьому разі пріоритет віддається заходам, що можуть завдати меншої шкоди функціонуванню єдиного ринку.

Спільна торгова політика ґрунтується на відповідних статтях Договору про заснування Європейського співтовариства, вона запроваджується органами ЄС і країнами-членами, а також є основою європейських правових актів, обов'язкових на території європейського митного союзу.

Існує широкий розкид у вартості експортної торгівлі товарами держав-членів із партнерами в рамках ЄС, як можна бачити на рисунку 4.1. У 2015 році вартість експорту торгівлі товарами в межах ЄС коливалася від 691 409 млн. євро (Німеччина) до 855 млн. євро (Кіпр).

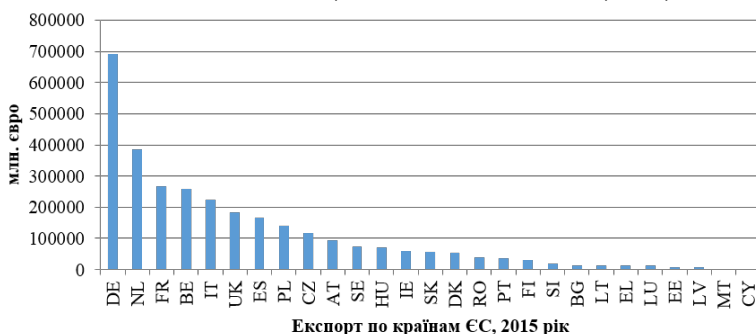

Рис. 4.1 Внутрішній експорт країн ЄС, 2015 рік (Євростат, 2015)

Таблиця 4.1 показує, що для майже у всіх держав-членів ЄС відбулось збільшення вартості експорту товарів партнерам в ЄС-27 у період з 2002 до 2015 року. Існує значна різниця в швидкості зміни, починаючи від відносно невеликого збільшення на 6% у вартості експорту товарів із Фінляндії до інших партнерів ЄС до майже чотириразового збільшення вартості

експорту товарів зі Словаччини в інші країни-члени ЄС. Як і сукупний показник ЄС-27, більшість держав-членів показали тенденцію до збільшення за період 2002-2013 у вартості їх експорту товарів у порівнянні з 2009 р. (фінансова криза). Вартість експорту товарів для більшості держав-членів у даний час відновлюється.

Таблиця 4.1 Внутрішня торгівля країн ЄС-27, млн євро

Країна	2002		2013		2014		2015	
	млн євро	%	млн євро	%	млн євро	%	млн євро	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
DE	414500	23,65%	616592	21,85%	646347	22,18%	691409	22,68%
NL	207800	11,86%	382127	13,54%	383716	13,17%	385552	12,65%
FR	228800	13,06%	259491	9,19%	262312	9,00%	267838	8,79%
BE	172600	9,85%	247373	8,77%	251176	8,62%	258596	8,48%
IT	166000	9,47%	207827	7,36%	216222	7,42%	224700	7,37%
UK	182100	10,39%	177066	6,27%	181883	6,24%	184082	6,04%
ES	3000	0,17%	150318	5,33%	155544	5,34%	166022	5,45%
PL	35400	2,02%	115429	4,09%	127892	4,39%	141018	4,63%
CZ	35100	2,00%	98773	3,50%	107982	3,71%	118635	3,89%
AT	50500	2,88%	91314	3,24%	92594	3,18%	95174	3,12%
SE	8500	0,49%	72687	2,58%	72378	2,48%	73833	2,42%
HU	31200	1,78%	61858	2,19%	65423	2,25%	70880	2,32%
SK	13700	0,78%	53306	1,89%	54610	1,87%	57763	1,89%
DK	42500	2,43%	52460	1,86%	52951	1,82%	52502	1,72%
IE	61600	3,52%	50324	1,78%	50462	1,73%	58811	1,93%
RO	10900	0,62%	34439	1,22%	37177	1,28%	40077	1,31%
PT	22300	1,27%	33261	1,18%	34083	1,17%	36262	1,19%
FI	29200	1,67%	30960	1,10%	32058	1,10%	31733	1,04%
SI	8500	0,49%	17576	0,62%	18573	0,64%	19946	0,65%
LT	1900	0,11%	13604	0,48%	13348	0,46%	14067	0,46%
BG	3800	0,22%	13300	0,47%	13672	0,47%	14780	0,48%
EL	6700	0,38%	12782	0,45%	13026	0,45%	13853	0,45%
LU	9500	0,54%	11251	0,40%	11956	0,41%	13066	0,43%
EE	3000	0,17%	8718	0,31%	8728	0,30%	8741	0,29%
LV	1900	0,11%	7232	0,26%	7500	0,26%	7543	0,25%
MT	1000	0,06%	1213	0,04%	1091	0,04%	1049	0,03%
CY	300	0,02%	878	0,03%	768	0,03%	855	0,03%

Станом на 2013 рік більшість держав-членів мають двох або трьох партнерів у рамках ЄС, що становить більшість (понад 50%) їх експорту всередині ЄС. Ці партнери досить часто близькі в географічному сенсі. Менші частки їх експорту доводяться на іншу частину своїх партнерів по ЄС (рис. 4.2).

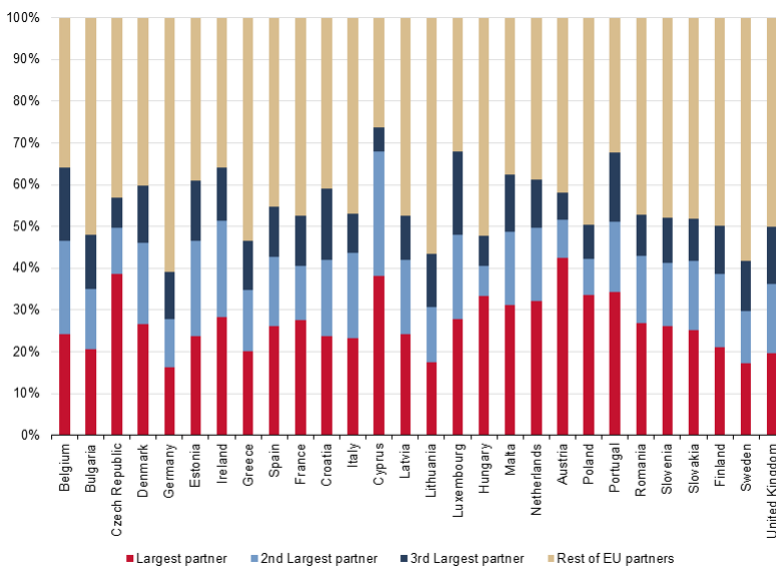

Рисунок 4.2. Відсотковий розподіл експорту за країнами ЄС 2013 (EUR 1 млн)

Аналізуючи статистичні дані, можна стверджувати, що є певна стабільність партнерів в рамках ЄС, особливо для великих країн-експортерів товарів. При цьому відбулись значні зміни для незначних країн-експортерів у рамках ЄС. Наприклад, частка товарів, що експортуються між Естонією, Литвою і Латвією збільшилася, а частка експорту у більш віддалені країни ЄС – впала.

Рисунок 4.3 Торговий баланс внутрішньої торгівлі країн ЄС-27 станом на 2015 рік

Шістнадцять країн ЄС мають негативний торговий баланс – тобто вони імпортувати більше товарів у вартісному вираженні від партнерів по ЄС, ніж вони експортують в інші країни ЄС.

Найбільший негативний торговий баланс у Франції і Великобританії (рис. 4.3). При цьому Нідерланди показують найбільший позитивний торговий баланс 177652 млн. євро.

Німеччина також є найбільшою державою-членом ЄС щодо внутрішньої торгівлі ЄС-28 у 2015 році – 22,6% продажу товарів у країні ЄС-28. Відмітили, що трохи більше однієї п'ятої (20,9%) надійшло товарів в ЄС-28 із інших держав-членів (див рис 4.4). Нідерланди (12,6%) –забезпечила більше однієї десятої частини всередині ЄС надходження товарів, що пояснюється ефектом Роттердам, у той час як на Францію (11,8%) та Сполучене Королівство (10,2%) припадає понад однієї десятої частини всередині ЄС-28.

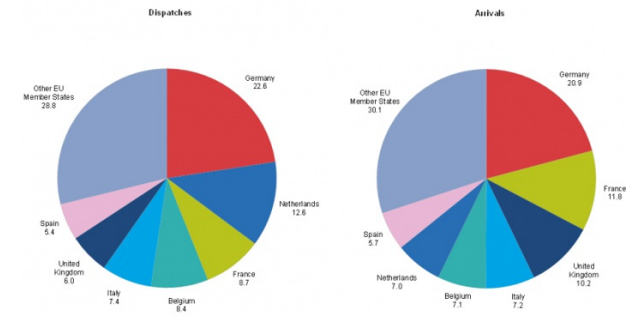

Рисунок 4.4. Питова вага внутрішнього експорту та імпорту в розрізі країн ЄС станом на 2015 рік

Однак аналізуючи внутрішній рух товарів, не можна робити висновок щодо ефективності розвитку ЄС. У цьому аспекті доцільно є поєднання зазначених результатів із аналізом співпраці з країнами, що не входять до ЄС.

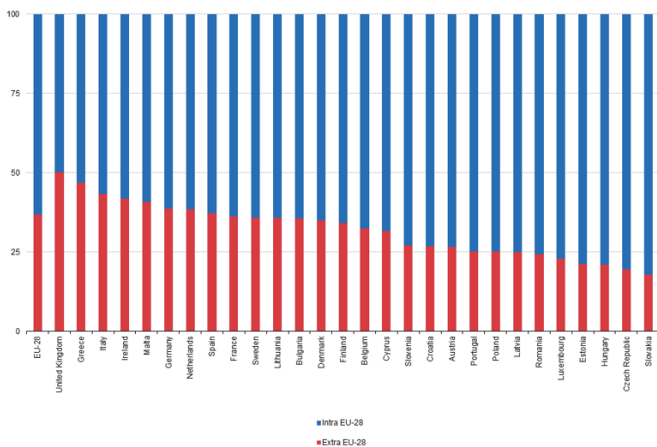

Рисунок 4.5. Внутрішня та зовнішня торгівля ЄС-28 станом на 2015 р. (у % від загального обсягу експорту та імпорту)

Важливість внутрішнього ринку ЄС підкреслює той факт, що всередині ЄС у сфері торгівлі товарами (відправлених і отриманих разом узятих) було більше, ніж поза ЄС у сфері торгівлі (експорту та імпорту разом узятих) для кожної держави-члена ЄС, за винятком Великобританії (рисунок 4.5).

Частка загального обсягу торгівлі товарами істотно різних держав-членів ЄС, пояснюється в деякій мірі історичними зв'язками і географічним положенням. Найбільша частка торгівлі між країнами ЄС (близько 80% від загального обсягу торгівлі) характерно для Люксембургу, Естонії, Угорщини, Чехії та Словаччини.

Як зазначалось вже раніше політика ЄС передбачає функціонування Спільної сільськогосподарської політики (ССП, Common Agricultural Policy, (CAP) – одна з найважливіших і найвитратніших сфер діяльності ЄС (понад 40 % бюджету ЄС).

Головним завданням ССП – забезпечити фермерам прийнятний рівень життя, а споживачам – якісні харчові продукти за справедливими цінами, зокрема шляхом організації спільного ринку сільгоспродукції та застосування принципів єдиних цін, фінансової солідарності та переваги ЄС.

Засновником та ініціатором Спільної Сільськогосподарської Політики вважається **Сіко Мансхольт**, який також став автором першої (невдалої) спроби її реформування (відомої як «план Мансхольта»).

Створення ССП проголошено в Римському договорі. Головна початкова мета (зумовлена, зокрема, післявоєнними нестатками) – самозабезпечення харчовими продуктами, досягалась шляхом надання субсидій виробникам за вироблену продукцію, системи гарантованих цін та інтервенційних заходів.

У результаті склалася негнучка дотаційна політика, яка створювала величезні надлишки харчових продуктів і дедалі більше коштувала ЄС. Так, у 1988 р. ССП «з'їла» 68 % бюджету ЄС.

Спроби змінити систему і обмежити витрати на ССП робилися регулярно, та радикальна реформа почалася тільки на початку 2000-х років. Суттєвим стимулом для неї послужили вступ до ЄС десятки нових членів і подальша лібералізація світової торгівлі в рамках СОТ.

Головні засади реформування ССП закладені в «Програмі 2000». В якій йдеться про обмеження витрат і зміщення акцентів на безпеку харчових продуктів, розвиток села та збереження довкілля.

На заміну дотацій на виробництво поступово запроваджують прямі виплати фермерам, як інструмент допомоги і засіб заохотити сільгоспвиробників дотримуватись харчових та екологічних норм.

Зазначимо, що при реформуванні ССП незмінними залишились рівнопріоритетні цілі ССП, які були закладені ще Римськими угодами, а саме:

- модернізація сільського господарства,
- стабільне функціонування ринку сільськогосподарської продукції,
- забезпечення доходів працівників, зайнятих у галузі на рівні, не нижчому за загальноприйняті стандарти життя європейців.

Завдяки системним зусиллям держав європейська модель сільського господарства продовжує базуватися на трьох чинниках:

1. Фермерському господарстві сімейного типу.
2. Багатофункціональній ролі галузі в національних економіках.
3. Захисті доходів товаровиробників від ринкової і природної стихії.

Основними елементами єдиної аграрної політики є:

1. Єдині ціни. Встановлення єдиної ціни на сільськогосподарську продукцію всередині ЄС і єдиний механізм їх підтримки. Мінімально допустимі ціни на найважливіші сільськогосподарські продукти визначаються заздалегідь. Якщо ринкові ціни падають більш ніж на 10% нижче за цей рівень, органи ЄС здійснюють гарантовану закупівлю даного продукту, забезпечуючи підтримку рівня цін. В ЄС використовується декілька основних видів цін:
 - орієнтовні ціни, які країни ЄС вважають за необхідне підтримувати на національних ринках у внутрішньорегіональному обороті;
 - ціни втручання – ціни, по яких скупаються або продаються надлишки сільськогосподарської продукції, коли коливання цін на них досягають встановлених меж від рівня орієнтовної ціни.
 - зовнішньоторгівельні – ціни реалізації сільськогосподарських товарів на зовнішньому ринку.
1. Свобода торгівлі. Відсутність тарифних і кількісних обмежень на торгівлю сільськогосподарською продукцією всередині ЄС. Єдині правила зовн. торгівлі сільськогосподарською продукцією з третіми країнами та єдиний митний тариф. Сільськогосподарські продукти пересуваються в межах ЄС за умов, подібних до умовам внутрішнього ринку.

При імпорті діє система компенсаційних зборів, що захищає виробників від конкуренції з боку тих країн, де витрати виробництва сільськогосподарських товарів нижче, ніж в ЄС. При експорті сільськогосподарської продукції в треті країни виробники отримують субсидії від органів ЄС, які дозволяють їм продавати продукцію за цінами, що нижче світових. По окремих товарах ЄС уклало угоди з зовнішніми постачальниками, за якими вони зобов'язуються не експортувати ці товари в країни ЄС по цінах нижче встановленого рівня. За практичне здійснення єдиної політики в області сільського господарства відповідальність несуть міждержавні органи ЄС (Рада і Комісія).

1. Єдине фінансування сільськогосподарства через Європейський фонд орієнтації і гарантії сільськогосподарства (ФЕОГА), на підтримку якого йде більше половини бюджету ЄС. Кошти призначені для підвищення продуктивності і модернізації сільськогосподарського виробництва, а кошти гарантії, які складають 3/4 суми фонду, прямують безпосередньо на підтримку цін. ФЕОГА формується за рахунок компенсаційних зборів, що стягуються за імпорт сільськогосподарської продукції з третіх країн, відрахувань від мита на промислові товари, що ввозяться, прямих внесків із бюджету ЄС, надходжень від ПДВ.

У результаті можна виокремити наступні переваги ССП: переважно споживаються продукти, вироблені у ЄС, порівняно з імпортними продуктами; захистити спільного ринку від імпорту продуктів за низькими цінами і коливань світових цін.

Основними принципами спільної відповідальності: участь фермерів у фінансових витратах, які обумовлені зростанням сільськогосподарського виробництва ЄС.

ССП ЄС на всіх етапах її формування та розвитку охоплювала, насамперед, систему ринкового регулювання та ціноутворення.

Спочатку вона стимулювала нарощення обсягів сільськогосподарського виробництва, а пізніше – його стримування.

При цьому ринкові заходи ССП стали доповнюватися політикою «неринкового характеру» у вигляді прямого квотування, обмеження площ, продуктивності тварин і ін.

«Неринкова сільськогосподарська політика» ЄС зумовлена значною заклопотаністю екологічними проблемами та низькою якістю життя у селі, нерівномірністю регіонального розвитку.

Стратегія «Європа 2020» визначає три фактори зміцнення економіки:

1. розумне зростання – розвиток економіки, що базується на знаннях і інноваціях;
2. сталий розвиток – розвиток економіки, що базується на цілеспрямованому використанні ресурсів, екології і конкуренції;
3. всеосяжне зростання – сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної згоди.

Також було визначено основні напрями діяльності, якими слід керуватися європейським державам:

- зайнятість;
- дослідження й інновації;
- зміна клімату і енергетика;
- освіта;
- боротьба з бідністю.

При цьому було прийнято три головні цілі сільськогосподарської політики на 2014-2020 рр.:

- 1) життєдатне виробництво продовольства;
- 2) стале використання природних ресурсів і пом'якшення наслідків зміни клімату;
- 3) збалансований сільський розвиток.

Відмітимо, що ССП ЄС визначено 10 ключових засад цільового розподілу грошових субсидій для забезпечення:

1. Прибутковість сільськогосподарського виробництва, орієнтованого на стимулювання економічного зростання і збільшення зайнятості у селі.
2. Більш ефективні і гнучкі інструменти кризового менеджменту для розв'язання нових економічних проблем.
3. Екологізація з метою досягнення довготривалої продуктивності і збереження екосистем.
4. Додаткове інвестування у наукові дослідження та інноваційні розробки.
5. Створення конкурентоспроможного і збалансованого ринкового ланцюга забезпечення продуктами харчування від виробника до споживача.
6. Стимулювання заходів щодо захисту навколишнього середовища у сільському господарстві.
7. Полегшення відкриття для фермерів-початківців власного сільгоспідприємства.
8. Стимулювання зайнятості і підприємництва у сільських регіонах.
9. Уважніше урахування інтересів структурно слабких регіонів.
10. Проста і ефективна ССП (спрощення деяких механізмів без втрати їх ефективності).

У новому програмному періоді 2014-2020 рр. порівняно з попереднім періодом (2007-2013 рр.) передбачено наступне:

1. скорочення частки САП у бюджеті ЄС з 39% у 2013 р. до 33% у 2020 р.
2. збережено пріоритет сільського розвитку шляхом орієнтації політики на: соціоекономічний розвиток громад; ефективне використання локальних ресурсів для збереження екосистем та попередження негативних ризиків зміни клімату; впровадження інновацій в сільській економіці; підвищення конкурентоспроможності фермерів та їх залучення до ланцюгів доданої вартості.
3. збільшується фінансування пільгового постачання безпечних продуктів харчування (головним чином, органічної продукції) в соціальні заклади, а також стимулюватиметься розвиток партнерських стосунків з переробними підприємствами та гарантування й захист прав сільськогосподарських виробників шляхом розвитку професійних та неурядових організацій.
4. визначено якісно нові пріоритети сільського розвитку, що сприятимуть підвищенню ефективності реалізації відповідних програм:
5. налагоджена взаємодія із фондами ЄС;
6. нові критерії для розподілу фондів між державами-учасницями; спрощено механізми існуючих заходів;
7. вдосконалена система управління ризиками;
8. розроблено нові пропозиції щодо моніторингу та оцінки виконання програм;
9. запроваджені схеми підтримки дрібних фермерів (фіксована щорічна виплата у розмірі від 500 до 1250 Євро незалежно від розміру господарства).
10. сприяння диверсифікації зайнятості в сільській місцевості (аграрної і не аграрної), що забезпечуватиме зростання сільської економіки.

Загальний обсяг витрат на прями та маркетингові платежі скоротяться у 2014-2020 рр. порівняно з 2007-2013 рр. майже на 10%. Крім того, розмір прямих платежів буде змінено залежно від країни одержувача: для країн старих членів ЄС ці виплати будуть скорочені на 5% (з 282 Євро/га до 269 Євро/га), а для нових членів ЄС – збільшаться на 60% (з 119 Євро/га до 191 Євро/га).

Серед основних відмінних характеристик сучасної ССП ЄС (2014-2020 рр.) порівняно з попереднім періодом (2008-2013 рр.) слід відзначити:

1. перехід від підтримки виробництва окремих видів продукції до прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників, спрямованої на створення конкурентного середовища у сільськогосподарському виробництві, а також посилення екологічної безпеки за рахунок відмови від монокультури господарювання, що стимулюється виробничими субсидіями;
2. розширення програм підтримки сільського розвитку, диверсифікації доходів у сільській місцевості за рахунок кооперації, поліпшення якості аграрної продукції та її маркетингу, дотримання базових стандартів захисту навколишнього середовища й утримання тварин, навчання новим технологіям, допомога молодим фермерам;
3. перехід до політики „горизонтальної модуляції”, що передбачає збільшення бюджету на сільський розвиток і розширення екологічно безпечної діяльності за рахунок перерозподілу частини прямих платежів;
4. виділення цільових субсидій на розвиток депресивних зон для підтримки життєвості регіонів, які характеризуються менш вигідними економічними і соціальними умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва, або обмеження його на користь збереження навколишнього середовища;
5. перехід до політики “перехресної відповідальності”, за якою запроваджується залежність виплати субсидій від дотримання базових екологічних вимог щодо стану сільськогосподарських угідь, умов гігієни та догляду за тваринами;
6. запровадження цільової підтримки спеціальних заходів агроекологічного спрямування у процесі виробництва сільськогосподарської продукції: органічне сільське господарство; екстенсивне господарювання;
7. екологічно доцільне заліснення та консервація сільськогосподарських земель залуження сільськогосподарських угідь; збереження сільських ландшафтів, пейзажів, зелених насаджень, заболочених ділянок, канав, лісопосадок, флори і фауни.

Енергетична стратегія Європейського Союзу – стратегія, розроблена Європейською Комісією, щодо основних напрямів розвитку енергетики ЄС. Девізом енергетичної стратегії Європейського Союзу є: безпечна, конкурентна та стала енергія. Цілі енергетичної стратегії ЄС наступні:

- безпечні поставки енергоресурсів у будь-який час у будь-якому місці;
- забезпечення конкурентного середовища усім постачальникам енергоресурсів, що гарантує доступність цін для домогосподарств, бізнесу, промислових виробників;
- стале споживання енергоресурсів у поєднанні зі зменшенням обсягів викидів парникових газів, забруднюючих речовин та зменшенням використання природних ресурсів.

Зазначені цілі допоможуть ЄС впоратися зі своїми найбільш амбітними викликами. Окрім цього, залежність ЄС від імпорту енергоресурсів є особливо гнітючою, особливо враховуючи той факт, що ЄС імпортує більше половини енергоносіїв вартістю понад €350 млрд на рік. Інший важливий виклик включає в себе зростаючий світовий попит та обмеженість паливних ресурсів таких, як нафта, що призводить до вищих цін. Врешті, продовження використання викопних ресурсів спричиняє глобальне потепління. Основні питання енергетичної політики включають:

- європейський Енергетичний Союз, що стане запевненням безпечної, доступної та привітної до довкілля енергії для громадян ЄС та бізнесу дозволяючи вільний рух енергоресурсів через національні кордони всередині ЄС приносячи нові технології та оновлену інфраструктуру задля зменшення витрат домогосподарств, створення робочих місць та прискорення економічного зростання;
- стратегія Енергетичної Безпеки Європейського Союзу, що представляє собою ряд коротко та довгострокових заходів щодо підтримки безпеки постачання ЄС;
- створення Ємного та об'єднаного енергетичного ринку всередині ЄС — Внутрішній Енергетичний Ринок. На додачу, прокладання нових газопроводів та силових ліній задля розвитку внутрішньоєвропейської газової та електроенергетичної мережі. Прийняття єдиних правил гри задля підвищення конкуренції між постачальниками та задля покращення споживчого різноманіття;
- стимулювання власного виробництва енергії, включаючи розвиток відновлювальних джерел енергії;
- стимулювання зростання енергоефективності;
- загострення уваги на Безпеці всередині Європейського енергетичного сектору у поєднанні з регуляторним тиском, таким як регламентація зберігання атомних відходів та контроль дільності морських нафто- та газодобувних платформ.

Для впровадження вищевказаних цілей у загальнозрозумілій довгостроковій стратегії, ЄС

сформулював цілі для 2020-го, 2030-го та 2050-го рр.

Енергетична Стратегія 2020 визначає пріоритети політики ЄС у період з 2010 по 2020, що має на меті:

1. Зменшення викидів парникових газів щонайменше на 20 %.
2. Збільшення долі відновлювальної енергетики у портфелі споживання ЄС щонайменше до 20 %.

Так аналізуючи виробництво елек...Сховати

Так аналізуючи виробництво електроенергії з відновних джерел енергії можна стверджувати, що Норвегія є лідером серед країн ЄС.

The electricity generation from renewable sources 2004-2013 years (% of gross electricity consumption)*

Countries	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 Target
Total EC (28):	8,3	8,7	9,2	10,0	10,5	11,9	12,5	12,9	14,3	15,0	20
Norway	58,1	59,8	60,3	60,2	61,8	64,8	61,2	64,7	65,9	65,5	67,5
Sweden	38,7	40,5	42,6	44,1	45,2	48,2	47,2	48,9	51,1	52,1	49
Latvia	32,8	32,3	31,1	29,6	29,8	34,3	30,4	33,5	35,8	37,1	40
Poland	6,9	6,9	6,9	6,9	7,7	8,7	9,2	10,3	10,9	11,3	15

Євростат, 2016

1. Підвищення енергоефективності щонайменше на 20 %.

До 2030 Країни ЄС мають досягнути наступних цілей:

1. На 40 % скоротити викиди парникових газів у порівнянні з 1990 р..
2. Збільшити відсоток відновлювальної енергетики у структурі споживання до 27 %.
3. Збільшити енергетичну ефективність на 27 % (можливий перегляд цілі у 2020 році і збільшення цільового показника до 30 %).
4. Завершення створення спільного енергоринку, встановивши 15 % цільовий орієнтир для інтеграції між країнами ЄС до 2030 р..
5. Просування важливих інфраструктурних проєктів.

ЄС також має ціль до 2050 р. досягти зменшення викидів парникових газів на 80 %-95 % у порівнянні з 1990 р. Для цього було розроблено Енергетичну дорожню карту.

Питання для дискусій:

1. «План Мансхольта»: основні цілі та результати.
2. ССП: вплив на Україну.
3. Спільна енергетична політика майбутнього.

Питання для самопідготовки.

1. Принципи формування ССП.
2. Переваги та недоліки ССП.
3. Внутрішній ринок ЄС: лідери та аутсайтери
4. Цілі та суть єдиної енергетичної політики.

Після опрацьованого матеріалу та вивчення питань для самопідготовки виконайте завдання (мінімум 1000 слів).

Завдання:

Уявіть себе членом Європарламенту та комісії, що розробляє спільну енергетичну політику ЄС на 2050 рік. Вкажіть основні пункти та пріоритетні напрями майбутньої спільної енергетичної політики ЄС. Свою відповідь підготуйте у вигляді презентації для членів Європарламенту.

Цікава інформація та довідкова література:

1. Міжнародна торгівля товарами і послугами. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://stud.com.ua/32343/ekonomika/mistse_yevropeyskogo_soyuzu_sistemi_mizhnarodnoyi_torgivi
2. Intra-EU trade in goods - recent trends. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends
3. International trade in goods. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods
4. Access to European Union law, economics, policies. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.europedia.moussis.eu/author/>
5. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.amdi.org.ua/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html>
6. Free movement of goods Guide to the application of Treaty provisions governing the free movement of goods Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.

Тема 5 Торгівельні відносини країн ЄС з третіми країнами

Згідно шенгенських домовленостей до третіх країн відносять всі країни, що не підписали угоду про європейську асоціацію. З іншого боку до третіх країн відносять країни, що розвиваються з

нестабільним економічним, політичним та соціальним становищем.

Політика ЄС направлена на підтримку третіх країн із метою зміцнення їх економічного, соціального та політичного становища.

Метою торгівлі і розвитку політики ЄС, як це задекларовано в січні 2012 року «Торговля, Зростання і Розвиток», допомога найменш розвиненим країнам (НРК) та іншим найбільш нужденним країнам з метою забезпечення зростання і сталого розвитку.

«Узагальнена система преференцій» (GSP) ЄС набрала чинності 1 січня 2014 р. Це дало можливість збільшити фокус односторонніх преференцій ЄС для країн, що розвиваються, у тих секторах, де вони мають потребу.

Кількість країн-одержувачів преференцій було скорочено, тим самим створюючи більше простору для експорту бідних країн. Новий GSP додатково сприяє сталому розвитку та належного урядування, дозволяючи більшій кількості країн отримати право на GSP+, що забезпечує додаткові преференції для вразливих країн, які ратифікували і ефективно здійснювати основні міжнародні конвенції в галузі навколишнього середовища, праці та прав людини.

Нова GSP також підтримує схему «Все, крім зброї (EBA)», яка забезпечує безмитний і без квотний доступ до всіх продуктів з усіх НРК, за винятком зброї і боєприпасів.

ЄС збільшив свої двосторонні та регіональні відносини з країнами, що розвиваються. Переговори з країнами Африки, Карибського басейну і Тихого океану (АКТ) почалися з 2002 року щодо укладання угоди про економічне партнерство.

Паралельно з цим, ЄС почав вести перемовини щодо ряду угод про вільну торгівлю з іншими країнами, що розвиваються в Азії, Латинській Америці, Східній Європі і Південному Середземномор'ї. ЄС проводить комплексний підхід, який виходить за рамки тарифів у широкому діапазоні «за-прикордонні питання», такі як спрощення процедур торгівлі, технічних, соціальних і екологічних норм, послуг, прав інтелектуальної власності та державних закупівель, всі з яких можуть грати все більш важливу роль в створенні торгової діяльності з метою розвитку.

ЄС просуває прями іноземні інвестиції з метою створення сприятливих місцевих умов, у тому числі за допомогою відповідних положень угод про вільну торгівлю.

ЄС підтримує дрібних торговців у країнах, що розвиваються, щоб допомогти їм отримати доступ до ринку ЄС, надання інформації та нарощування потенціалу через Службу підтримки експорту і ряду проєктів, які здійснюються Міжнародним торговим центром (МТЦ).

У той же час, торгівля і розвиток політики ЄС підкреслює важливість розвитку належного урядування та право власності на свої власні стратегії розвитку, що є ключем до успіху його країн. Тому країни, що розвиваються повинні проводити зважену внутрішню політику і провести необхідні внутрішні реформи з метою стимулювання торгівлі та інвестицій. При цьому необхідним є забезпечення отримання вигод країнами від зростання торгівлі і стійкості їх розвитку.

Методи кількісного регулювання зовнішньої торгівлі, або, як їх ще називають, дозвільні режими, за допомогою яких здійснюється адміністративний вплив держави на зовнішньоекономічні відносини і особливо на зовнішню торгівлю, вперше почали застосовувати після Першої світової війни. Потім у період загрози економічній ситуації на світовому ринку втручання держави у зовнішньоекономічні зв'язки різко посилювалося. Водночас у фазі високої кон'юнктури спостерігалось пом'якшення дозвільного режиму.

Кількісні обмеження експорту й імпорту – пряма адміністративна форма державного регулювання зовнішньоторговельного обороту. Після їх появи з'явилася багато нового у традиційному торгово-політичному механізмі. Кількісні обмеження за характером впливу на товарооборот принципово відрізняються від митних зборів, податків та інших засобів протекціонізму, що обмежують ввезення товарів через механізм цін.

Зазначені засоби підвищують ціни імпортованих товарів і в такий спосіб спричиняють скорочення їх ввезення. Однак аналітичні збори, ані інші засоби протекціонізму не обмежують виробника в питаннях виходу на зовнішній ринок, не встановлюють прямих адміністративних обмежень, що визначають кількість і номенклатуру товарів, дозволених до ввезення (вивезення), не обмежують коло країн, звідки (куди) ці товари можуть бути вивезені (ввезені).

Найбільш поширеною формою кількісних обмежень є **квотування** – встановлення для певного періоду часу граничних об'ємів імпорту (експорту) окремих товарів з розподілом об'ємних часток (квот) між конкретними імпортерами (експортерами). Квотування використовується і як міра тарифного регулювання, визначаючи граничні об'єми імпорту товарів, на які розповсюджуються тарифні преференції і тарифні винятки. Надання імпортерам (експортерам) права на імпорт (експорт) квотованого товару в межах розподілених між ними квот називається **ліцензуванням**.

Діюча система квотування базується на загальній торговій політиці з урахуванням принципу вільного переміщення товарів усередині ЄС. Загальна схема розподілу квот представлена на рисунку 5.1.

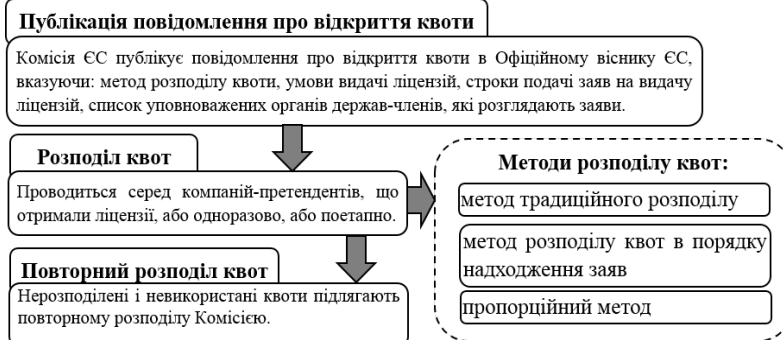

Рисунок 5.1. Схема розподілу квот в ЄС

Розподіл квот здійснюється одним із трьох методів:

1. метод традиційного розподілу. Він полягає в тому, що квоти на імпорт (експорт) товарів в пріоритетному порядку розподіляються між так званими "традиційними" імпортерами (експортерами). "Традиційними" є ті імпортери (експортери), які можуть довести, що протягом певного попереднього періоду часу вони регулярно імпортували (експортували) товари даного виду;
2. метод розподілу квот в порядку надходження заяв. Претенденти, які першими подали заяви на виділення квоти, першими отримують ліцензії. Кількість квотованого товару є однаковою для всіх ліцензійатів та встановлюється Комісією залежно від конкретного виду квотованого товару. Після повного використання ліцензіатами їх квот вони можуть звернутися з повторними заявами;
3. пропорційний метод. Уповноважені органи держав-членів інформують Комісію про кількість поданих заяв і про запитувану в них кількість товару. На основі цієї інформації Комісія розподіляє квоти пропорційно поданим заявам.

Ліцензії дійсні на всій території ЄС, за винятком випадків, коли вони видані для окремих

держав-членів або регіонів ЄС. Загальний термін дії ліцензій – чотири місяці.

Як вже згадувалось раніше було прийнято «Узагальнена система преференцій» (GSP), згідно якої треті країни отримують квоти на певні види товарів, у тому числі знижений рівень оподаткування або взагалі їх відсутність.

Згідно оновленого документу ряд країн було виключено із преференцій, а саме країни з високим рівнем доходу Саудівська Аравія, Кувейт, Бахрейн, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Бруней тощо.

При цьому 49 країн продовжують отримувати преференції від ЄС у торгівлі товарами, окрім зброї. З них найбільше припадає на країни Африки 34 та 9 країн Азії.

Також згідно даного документу певні квоти та преференції призупинені та знаходяться «у підвішеному стані». Зокрема для України призупинено дію преференцій на торгівлю залізничними та трамвайними машинами і товарами. До даного списку попало найбільше китайських товарів. Треба відмітити, що даний список діяв до 31 грудня 2016 року.

Усі товари, які імпортуються на митну територію ЄС в обов'язковому порядку повинні відповідати усім вимогам Європейського Союзу, спрямованим на забезпечення захисту споживачів. Ці вимоги суттєво різняться у залежності від конкретного товару, але у цілому можуть бути згруповані за такими напрямками:

- **Технічні вимоги;**
- **Екологічні вимоги;**
- **Вимоги у сфері санітарних та фітосанітарних заходів.**

Крім того, до певних видів продукції на рівні ЄС встановлюються **маркетингові стандарти**, а також застосовуються **імпорту обмеження**, що також можуть розглядатися як механізми захисту внутрішнього ринку від імпортних товарів, якість і безпека яких не відповідає вимогам Євросоюзу.

Технічні вимоги

Основні технічні вимоги класифікуються у секторах безпеки продукції, технічної стандартизації, упаковки та маркування продукції.

Загальні вимоги у сфері безпеки продукції визначені Директивою Європейського Парламенту та Ради 2001/95/ЄС від 3.12.2001 р. «Про загальну безпеку продукції». Даний законодавчий акт застосовується за відсутності конкретних правил, що регулюють безпеку окремих категорій товарів або якщо конкретні правила (галузеві), є недостатніми.

Відповідно до положень Директиви, продукт вважається безпечним, якщо відповідає положенням безпеки, передбаченим в європейському законодавстві або, у разі відсутності таких правил, за умови відповідності національним вимогам держави-члена ЄС де він продається, або запускається у ринковий обіг. Продукт також вважається безпечним, якщо він відповідає європейському стандарту.

У свою чергу, виробник продукції та дистриб'ютор зобов'язані:

- поставляти на ринок продукти, які відповідають загальним вимогам безпеки;
- забезпечувати споживачів необхідною інформацією щодо потенційної загрози продукту, зокрема, коли це безпосередньо не очевидно;
- інформувати відповідні національні органи про факти щодо потенційної або прямої небезпеки продуктів, а також співпрацювати з цими органами у контексті реалізації заходів, вжитих для захисту споживачів.

Директивою передбачено, що контроль за безпекою продукції покладається на компетентні органи держав-членів ЄС. Зокрема, такі органи відповідають за:

- моніторинг відповідності продукції вимогам нормам техніки безпеки;
- вжиття необхідних заходів по відношенню до небезпечних продуктів і відповідне інформування ЄК.

У свою чергу на рівні ЄС, запроваджено функціонування «Системи швидкого сповіщення про непродовольчі товари, що створюють серйозний ризик» –RAPEX (Rapid Alert System for non-food products posing a serious risk), створеної з метою оперативного обміну інформацією між державами-членами ЄС та Єврокомісією у разі виявлення продукції, яка становить серйозну небезпеку (RAPEX, 2016).

Процедури функціонування RAPEX встановлені згаданою вище Директивою Європейського Парламенту та Ради 2001/95/ЄС від 3.12.2001 р.

Загальний порядок та умови розміщення продукції на внутрішньому ринку ЄС, проведення робіт з оцінки відповідності та акредитації, а також механізм ринкового нагляду окреслені у Регламенті Ради ЄС № 765/2008 від 9.07.2008 р. та Рішенні Європейського Парламенту та Ради ЄС № 768/2008 від 9.07.2008 р.

Гармонізовані стандарти можуть бути розроблені трьома незалежними органами по стандартизації:

- Європейським комітетом з стандартизації (CEN);
- Європейським комітетом з стандартизації в галузі електротехніки (CENELEC);
- Європейським інститутом телекомунікаційних стандартів (ETSI).

У свою чергу, процедури з оцінки відповідності здійснюються виробником продукції або третьою стороною, яка несе відповідальність за таку оцінку. В якості третьої сторони виступають уповноважені органи в кожній державі-члені ЄС.

Маркування CE вказує, що продукт відповідає всім діючим вимогам і пройшов процедуру оцінки відповідності. Упаковка товарів, що постачаються на ринок має відповідати вимогам, викладеним у Директиві Європейського Парламенту та Ради 94/62/ЄС від 20.12.1994 р. щодо пакування та поводження з відходами пакування.

Екологічні вимоги

Екологічні вимоги до продукції, яка постачається на ринок ЄС складаються з наступних основних елементів:

1. Регулювання торгівлі небезпечними хімікатами.

Імпорт небезпечних хімічних речовин в ЄС підлягає контролю відповідно до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обгрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин і пестицидів у міжнародній торгівлі. Положення Конвенції імплементовані в законодавство ЄС Регламентом ЄП та Ради ЄС 689/2008 від 17.06.2008 р. щодо експорту та імпорту небезпечних хімікатів. Уся інформація щодо вимог імпорту, встановлених для конкретних товарів міститься в Європейській базі даних експорту та імпорту небезпечних хімічних речовин – EDEXIM.

1. Контроль на наявність стійких органічних забруднювачів.

Політика ЄС спрямована на усунення або зведення до мінімуму використання цих продуктів у відповідності до Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі та Протоколу до регіональної Конвенції ЕЕК ООН з трансграничного забруднення повітря на великі відстані.

Базовий документ законодавства Євросоюзу - Регламент ЄП та Ради ЄС № 850/2004 від 29.04.2004 р.

1. Реєстрація, оцінка, дозвіл та обмеження хімічних речовин (REACH).

REACH введено в дію Регламентом ЄП та Ради ЄС № 1907/2006 від 18.12.2006 р. Ним встановлено систему обліку існуючих і нових речовин, а також визначено вимоги для виробників держав-членів ЄС та імпортерів Євросоюзу щодо продуктів, які містять хімічні речовини. Управління системою REACH здійснюється з боку Європейського хімічного агентства (ECHA).

1. Класифікація, маркування та упаковка речовин і сумішей.

Хімічні речовини можуть бути розміщені на ринку ЄС, якщо вони класифіковані, марковані та упаковані відповідно до положень Регламенту ЄП та Ради ЄС № 1272/2008 від 16.12.2008 р.

1. Вимоги до засобів захисту рослин та біоцидів.

В ЄС засоби захисту рослин для розміщення на ринку мають бути авторизовані у відповідності до положень Регламенту ЄП та Ради ЄС № 1107/2009 від 21.10.2009 р. У свою чергу, біоциди (дезінфікуючі засоби, консерванти, несільськогосподарські пестициди), що постачаються на ринок ЄС мають відповідати вимогам Директиви ЄП та Ради ЄС 98/8/ЄС від 18.02.2008 р. та низці інших законодавчих актів Євросоюзу.

Поряд з окресленим вище основними екологічними вимогами також регламентовано імпорт на територію ЄС миючих засобів, добрив, озоноруйнуючих речовин, фторованих парникових газів, вимираючих видів тварин, відходів тощо.

Вимоги у сфері санітарних та фітосанітарних заходів.

Товари, що ввозяться на митну територію ЄС, мають відповідати санітарним і фітосанітарним вимогам ЄС щодо захисту здоров'я людей і тварин. Ці вимоги класифікуються у секторах безпеки продуктів харчування та кормів, здоров'я та благополуччя тварин і громадського здоров'я.

Правила ЄС з офіційного контролю у сфері СФЗ втсновені Регламентом ЄП та Ради ЄС № 882/2004 від 29.04.2004 р. (контроль за дотриманням законодавства у сферах продуктів харчування, кормів, здоров'я та благополуччя тварин) та Регламентом ЄП та Ради ЄС № 854/2004 від 29.04.2004 р. (спеціальні правила організації офіційного контролю щодо продуктів тваринного походження призначених для споживання людиною).

Контроль у сфері СФЗ здійснюється компетентними органами держав-членів ЄС, координується Європейською Комісією та Європейським органом з питань безпеки продуктів харчування (European Food Safety Authority, 2016).

Продукти харчування, які імпортуються на територію ЄС мають відповідати умовам, які включають:

- загальні принципи і вимоги харчового законодавства (Регламент ЄП та Ради ЄС № 178/2002);
- реєстрацію імпортерами ЄС постачальників продукції з країни походження товару;
- загальні правила гігієни харчових продуктів та специфічні вимоги до гігієни харчових продуктів тваринного походження;
- правила щодо мікробіологічних критеріїв харчових продуктів;
- правила щодо залишків пестицидів, ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у продуктах харчування;
- спеціальні правила щодо генетично-модифікованих харчових продуктів та кормів, біобілкові і нових продуктів;
- спеціальні правила щодо окремих груп продовольчих товарів (мінеральних вод, какао, швидкозаморожених харчових продуктів) і продуктів харчування, спрямованих на конкретні групи населення (продукти для немовлят і дітей);
- конкретні маркетингові вимоги та вимоги щодо маркування, вимоги щодо вихідних матеріалів, складових кормів і кормів, призначених для конкретних поживних цілей;
- загальні правила щодо матеріалів, призначених для контакту з харчовими продуктами.

Імпорт тварин і продуктів тваринного походження здійснюється у відповідності до таких правил:

- країна-експортер має бути включена до списку держав, яким дозволено експортувати відповідну категорію продукції до ЄС;
- продукти тваринного походження можуть бути імпортовані на територію ЄС за умови їх виробництва на затверджених переробних підприємствах, в країні-експортері;
- увесь імпорт тварин і продуктів тваринного походження має супроводжуватися сертифікатом здоров'я, виданим офіційним ветеринарним компетентним органом країни-експортера;
- кожна партія товару підлягає перевірці на пункті пропуску, де перетинається митний кордон ЄС.

У разі, якщо у країні-експортері зафіксовано спалах ветеринарного захворювання, яке становить серйозну загрозу для тваринного або громадського здоров'я, Євросоюзом застосовуються тимчасові захисні заходи, у тому числі призупинення імпорту з усієї або частини території країни.

Директива Ради ЄС 2000/29/ЄС від 8.05.2000 р. визначає основні вимоги, які застосовуються до рослин та продуктів рослинного походження, що ввозяться на територію ЄС. Зокерма, при імпорті продукції рослинного походження має бути представлено фітосанітарний сертифікат, виданий компетентним органом країни-експортера, проведено процедури фітосанітарного контролю на пункті пропуску, де перетинається митний кордон ЄС. Крім того, до насіння і посадкового матеріалу, що імпортується до ЄС, висуваються специфічні маркетингові умови.

Треба відмітити, що встановлені жорсткі норми та вимоги до товарів, що імпортується до ЄС забезпечують захист європейського виробника та складнощі для торгових партнерів, що не входять до ЄС.

Так аналізуючи імпорт з країн ЄС в країні-сусіди, можна зробити висновок, що найбільша частина ваги іпорту з ЄС припадає на Молдову 49%, Україну 38,7 %, Грузія 32,5 % (табл 5.1).

Таблиця 5.1 Відсоток імпорту ЄС-28 з країнами-сусідами (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belarus	22,6	21,8	21,8	23,0	21,7	18,9	20,0	24,3	31,6	19,2
Moldova	45,3	45,6	43,0	43,4	44,3	43,5	44,5	45,0	48,3	49,0
Ukraine	36,0	36,7	33,8	34,0	31,5	31,2	31,0	35,1	38,7	:
Armenia	31,4	33,2	29,7	26,4	25,6	26,0	23,8	24,4	24,2	23,3
Azerbaijan	30,9	29,3	28,8	26,7	25,4	32,4	27,7	35,1	33,8	:
Georgia	28,9	27,5	27,5	28,4	28,2	29,2	30,2	28,3	27,6	32,5

Співпраця ЄС та України за категоріями товарів представлена у таблиці 5.2. Згідно отриманих результатів обсяги експорту та імпорту у 2015 році впали у порівнянні з минулими роками по всім

категоріям. Так найбільше імпортується промислової продукції до країн ЄС. При цьому їх імпорт майже вдвічі менший ніж Україна отримує від ЄС.

Таблиця 5.2 Міжнародна торгівля товарами Україна та ЄС, млн євро

	Імпорт			Експорт		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Total - all products	1 318,3	987,4	1 109,4	1 959,2	1 381,1	1 248,0
Food, drinks and tobacco	347,2	202,6	352,2	189,7	135,6	121,7
Food and live animals	344,4	200,4	350,3	166,5	115,8	104,2
Beverages and tobacco	2,7	2,1	1,9	23,2	19,7	17,4
Raw materials	276,3	258,0	243,2	47,4	35,9	45,8
Crude materials, inedible, except fuels	248,0	216,8	156,3	44,0	32,8	43,0
Mineral fuels, lubricants and related materials	123,4	58,8	46,5	255,4	147,5	98,2
Petroleum, petroleum products and related materials	38,5	18,2	3,1	206,1	134,1	79,6
Animal and vegetable oils, fats and waxes	28,2	41,1	86,9	3,5	3,2	2,8
Manufactured goods	527,1	430,6	432,3	1 428,5	1 050,1	968,2
Chemicals and related products, n.e.s.	28,0	39,4	36,9	349,6	316,4	287,3
Other manufactured goods	391,1	289,4	287,2	442,6	314,2	298,0
Manufactured goods classified chiefly by material	341,7	238,1	231,0	245,6	182,4	173,4
Machinery and transport equipment	108,0	101,8	108,2	636,3	419,4	382,8
Miscellaneous manufactured articles	49,4	51,2	56,2	197,1	131,8	124,6
Commodities and transactions not classified elsewhere in the SITC	44,3	37,5	35,2	38,2	12,0	14,1

Так станом на 2015 рік найбільшими партнерами ЄС щодо міжнародної торгівлі у 2015 році були азійські країни. При цьому треба відмітити, що торговий баланс з Африкою до 2015 року був від'ємним, а в 2015 році став позитивним (рис. 5.2).

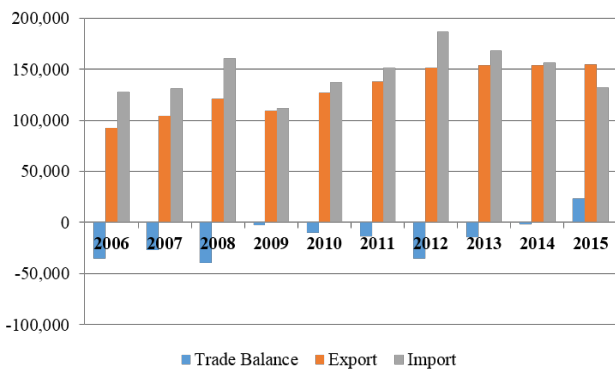

Рис 5.2. Торговий баланс ЕС-28 з Африкою
Найбільше експортується з ЄС до Африки - машини та обладнання (55 523 млн євро у 2014 році). Найбільше імпортується з Африки до ЄС енергетичних ресурсів та продуктів - 91 604 млн євро у 2014 році.

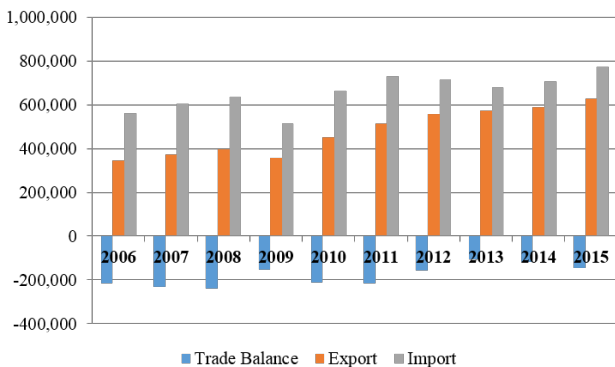

Рис 5.3. Торговий баланс ЕС-28 з країнами Азії
Зауважимо, що торговий баланс з країнами Азії є від'ємним. При цьому кожен рік обсяг імпортованих товарів з країн Азії в ЄС зростає. Найбільше експортується до країн Азії промислової продукції, а також машин та транспортного обладнання. При цьому їх експорт нижчий ніж імпорт (табл. 5.3).

Таблиця 5.3 Експорт та імпорт товарів ЄС та країн Азії

	Імпорт			Експорт		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Total - all products	52 508,9	58 588,0	61 358,4	50 161,0	54 302,1	57 668,0
Food, drinks and tobacco	1 465,5	1 569,2	1 662,6	2 835,6	3 307,7	3 794,5
Food and live animals	1 417,0	1 473,6	1 584,8	2 132,1	2 494,9	2 933,9
Beverages and tobacco	48,5	95,6	77,7	703,4	812,8	860,6

Raw materials	1 094,1	1 146,4	1 086,3	1 466,2	1 720,7	1 568,8
Crude materials, inedible, except fuels	690,0	697,2	696,1	1 400,1	1 636,9	1 467,7
Mineral fuels, lubricants and related materials	7 597,0	7 609,9	4 968,3	1 571,1	1 206,7	1 265,7
Petroleum, petroleum products and related materials	7 101,1	6 894,4	4 627,0	1 363,0	1 094,1	1 185,5
Animal and vegetable oils, fats and waxes	404,1	449,2	390,2	66,1	83,8	101,0
Manufactured goods	41 835,3	47 525,8	53 276,6	42 159,5	46 594,7	48 061,6
Chemicals and related products, n.e.s.	3 580,6	3 811,9	4 375,5	6 328,0	7 240,0	8 076,8
Other manufactured goods	16 127,3	19 035,1	20 720,2	11 432,2	11 815,0	12 935,6
Manufactured goods classified chiefly by material	5 226,9	6 163,7	6 501,8	5 918,8	5 711,9	6 143,8
Machinery and transport equipment	22 127,4	24 678,7	28 181,0	24 399,2	27 539,7	27 049,2
Miscellaneous manufactured articles	10 900,4	12 871,5	14 218,4	5 513,4	6 103,0	6 791,8
Commodities and transactions not classified elsewhere in the SITC	517,0	736,7	364,6	2 128,7	1 472,4	2 977,5

Питання для дискусій

1. Квотування та ліцензування: перспективи та наслідки для України.
2. «Узагальнена система преференцій»: сутність та значення.
3. Перспективи співпраці ЄС та країн Азії.

Питання для самоперевірки

1. Регулювання імпорту та експорту товарів ЄС
2. Сутність та значення квотування та ліцензування
3. Основні етапи розподілу квот
4. Основні методи розподілу квот.
5. Основні вимоги до товарів, що імпортуються на митну територію ЄС.

Цікава інформація та довідкова література:

1. RAPEX. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/consumers/archive/safety/rapex/index_en.htm.
2. European Chemicals Agency Annankatu. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.echa.europa.eu/>.
3. European Food Safety Authority. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.efsa.europa.eu/>
4. Eurostat. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>
5. Trade and Development in a nutshell. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/>
6. Aid for Trade. Report 2015. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/>
7. The EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP). Електронний ресурс. – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/august/tradoc_153732.pdf

Тема 6 Система торговельних преференцій ЄС

Як вже зазначалось у попередніх темах з 1 січня 2014 р. в дію вступає нова Загальна система преференцій ЄС.

Загальною системою преференцій ЄС є система угод про преференційну торгівлю, в рамках якої ЄС надає спрощений доступ на свій внутрішній ринок країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою.

Вона включає три схеми:

- 1) APS – загальна схема, яка передбачає для товарів із 176 країн та регіонів безмитний доступ або зниження митних тарифів;
- 2) GSP+ – Спеціальна угода про сталий розвиток та ефективне державне управління з метою стимулювання захисту прав людини та екології доброго урядування;
- 3) торгове положення «все-крім-зброї» – спеціальна схема для 50 найменш розвинених країн про безмитний доступ на ринок для всіх товарів за винятком зброї та боеприпасів.

Для України діє лише Загальна схема (APS), яка передбачає пільговий режим для країн-бенефіціарів. Вона охоплює 6244 продукти з 176 країн, з них 3200 належать до категорії «чутливих» (безмитне ввезення) і 3044 – до «нечутливих» (скорочення адвалорних ставок на 3,5 %, на товари з розділу XI – на 20 %, а для специфічних мит на 30 %).

APS поширюється на деякі види хімічної продукції, рослинних олій, мінералів, машинобудівного обладнання та механізмів. Експортери-бенефіціари мають право експортувати і товари з України за зниженими митними ставками або безмитно. Заявку на отримання Загальної системи преференцій зацікавлені країни повинні подавати в Європейську Комісію.

Поява «Східного партнерства» призвела до розмежування зовнішньополітичних підходів ЄС до відносин з південними та східними сусідами ЄС, які перебували в однакових умовах

Європейської політики сусідства. Це важливо, оскільки південні сусіди ЄС не є європейськими державами і тому, виходячи з формальних підстав, не можуть розглядатись як потенційні країни на членство в ЄС.

«Східне партнерство» ґрунтується на двосторонньому співробітництві Європейського Союзу з державами-партнерами та багатосторонній взаємодії. Запровадження багатостороннього виміру політичного та експертного діалогу є однією з основних відмінностей «Східного партнерства» від Європейської політики сусідства.

Багатосторонній вимір функціонує на чотирьох рівнях, а саме:

1. Саміти за участю глав держав та урядів держав-членів ЄС та країн-партнерів – проводяться раз на два роки.

Саміти, які проводилися: Установчий саміт – 7 травня 2009 р. у Празі; другий саміт – 29-30 вересня 2011 р. у Варшаві; третій саміт – 28-29 листопада 2013 р. у Вільносі. П'ятий саміт у Ризі у травні 2015 року.

1. Засідання міністрів закордонних справ країн ЄС і країн-партнерів. Проводяться, як правило, раз на рік в Брюсселі.
2. Засідання присвячені оцінці досягнутого прогресу та обговоренню перспектив подальшого розвитку відносин. Відбувається політичне схвалення основних цілей та робочих програм діяльності багатосторонніх тематичних платформ «Східного партнерства».
3. На тематичних платформах здійснюється обмін інформацією та досвідом країн-партнерів у контексті здійснення реформ та ініціативних перетворень. Діяльність платформ також сприяє налагодженню безпосередніх зв'язків між експертами країн-партнерів та держав-членів ЄС. Засідання кожної з тематичних платформ відбуваються щонайменше двічі на рік. Платформи підзвітні засіданням міністрів закордонних справ.

Діють такі тематичні платформи:

- 1) Демократія, належне врядування та стабільність.
Питання демократії та прав людини; юстиції, свободи та безпеки; безпеки та стабільності. Реалізуються дві ініціативи-флагмана «Інтегроване управління кордонами» та «Попередження, підготовка та запобігання наслідкам природних та техногенних катастроф».
 - 2) Економічна інтеграція та зближення з політиками ЄС.
Питання торговельного та регуляторного наближення; соціально-економічного розвитку; довкілля та зміни клімату. Реалізується ініціатива-флагман «Інструмент сприяння малому та середньому бізнесу».
 - 3) Енергетична безпека.
Питання зміцнення солідарності; підтримки розвитку інфраструктури, взаємозв'язків та диверсифікації постачань; гармонізації політик у сфері енергетики. Реалізуються дві ініціативи-флагмана «Розвиток регіональних ринків електроенергії, підвищення енергоефективності та використання відновлювальних енергоресурсів» та «Управління довкіллям».
 - 4) Міжлюдські контакти.
Питання культури; освіти та науки; інформаційного суспільства та медіа.
У рамках багатостороннього виміру також проводяться:
1. Неформальний діалог на рівні міністрів закордонних справ і галузевих міністрів країн-партнерів та Комісарів ЄС з питань багатостороннього секторального співробітництва та загального розвитку ініціативи;
 2. Форум громадянського суспільства організовано для широкого залучення до роботи громадськості. Мета Форуму – розвиток контактів між неурядовими організаціями та сприяння їхньому діалогу з органами державної влади. Функціонує за принципом вищезгаданих тематичних платформ, отримує фінансову підтримку з боку Європейської Комісії. У кожній з країн-партнерів сформовано національні платформи Форуму. Українська національна платформа Форуму об'єднує понад 150 неурядових організацій України;

Парламентський вимір забезпечує Парламентська асамблея Європест, в якій Україна представлена Постійною делегацією Верховної Ради України.

Україна та ЄС спільно працюватимуть з метою виконання Плану дій. Згідно з ухваленою Спільною Стратегією ЄС щодо України, Європейський Союз визнає європейські прагнення України та вітає її європейський вибір.

На початку березня 2015 р. Європейська Комісія оголосила про спільні широкі консультації щодо перегляду Європейської політики сусідства (далі – ЄПС). Консультації з країнами-партнерами тривали до кінця червня. Українська сторона надала ЄС свої пропозиції щодо оновлення ЄПС 25 червня 2015 р., виступаючи за виділення Східного Партнерства в окремий напрямок політики ЄС з більш амбітними та співвідносними з євроінтеграційними прагненнями східноєвропейських партнерів ЄС інструментами її реалізації

18 листопада 2015 р. оприлюднено Спільну Комунікацію ЄК та Високого представника ЄС «Перегляд Європейської політики сусідства» (далі – Комунікація), яка була підтримана у Висновках Ради ЄС щодо перегляду ЄПС від 14 грудня 2015 р.

У вступній частині Комунікації зазначено, що стабільність ЄС базується на демократії, правах людини, верховенстві права та економічній відкритості, тому саме стабілізація є основним політичним пріоритетом оновленої ЄПС. Відтак стабілізація, у найближчі три-п'ять років, стане найбільш актуальною проблемою в багатьох частинах сусідства.

Стабілізація сусідства у розумінні Комунікації має трьохвимірну структуру:

1. **Політичний** вимір – розвиток демократії, належного врядування, реформування сфери юстиції, яка базується на принципі верховенства права та фундаментальних прав, а також широка підтримка громадянського суспільства.
2. **Економічний** вимір – підтримка економік та покращення перспектив для місцевого населення. Ці дії націлені на те, щоб країни-партнери стали тим місцем, де люди хочуть будувати своє майбутнє, а також на те, щоб упередити неконтрольований рух людей. Зокрема повна та ефективна імплементація угод про асоціацію/ПВЗВТ є ключовим пріоритетом та призведе, разом зі здійсненням реформ, до всеохоплюючого наближення відповідних партнерів до міжнародних стандартів, а також законодавства і стандартів ЄС. Це призведе до поступової економічної інтеграції партнерів до внутрішнього ринку ЄС та створення спільного економічного простору.
3. **Безпековий** вимір – співпраця з питань, пов'язаних з безпекою, зокрема запобігання конфліктам за допомогою раннього попередження, реформування сектору безпеки, взаємодія у сферах боротьби з тероризмом і анти-радикалізації політики. Безпечна та законна мобільність, боротьба з нелегальною міграцією, і організує людьми та контрабандою є також пріоритетними.

Водночас ЄПС матиме ключове значення для Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС та інших сфер зовнішньої діяльності ЄС. Підсумки перегляду ЄПС мають бути враховані при підготовці Глобальної стратегії ЄС з зовнішньої та безпекової політики.

Ключові принципи оновленої ЄПС:

1. **Диференціація та персоналізований підхід** (tailor-made approach) – партнерство з ЄС і кожною з країн-партнерів, що відображає різні амбіції, здібності та інтереси. ЄС націлений на подальший розвиток відносин з країнами-партнерами щоб максимізувати переваги від взаємодії сторін, включаючи збільшення можливостей для політичного діалогу на міністерському рівні. 2016 р. – є початком нової фази співробітництва, яка могла б призвести, у разі потреби, до встановлення нових спільно погоджених пріоритетів партнерства;
2. Відповідно до Комунікації підхід **“більше за більше”** був успішним у підтримці реформ у сфері належного урядування, демократії, верховенства права та прав людини де є зобов'язання сторін до здійснення таких реформ. Однак, на думку ЄС, цей підхід не достатньо стимулював до реформування у тих сферах, де не було політичної волі. Тому ЄС має наміри вивчити і більш ефективні способи для досягнення цілей реформ в країнах-партнерах, включаючи взаємодію з громадськими, економічними та соціальними акторами;
3. Фокус на визначеному **колі пріоритетів** (економічний розвиток та підтримка зайнятості серед молоді, енергетика, безпека та боротьба проти тероризму, міграція тощо);
4. Посилення **спільної власності партнерів** – нова ЄПС має бути сфокусована на об'єднанні зусиль ЄС, держав-членів ЄС та країн-партнерів. Таким чином новацією ЄПС є акцент на потребі повного залучення держав-членів ЄС та Ради ЄС до визначення пріоритетів ЄПС та їх реалізації (включаючи спільне програмування). В такий спосіб держави-члени можуть бути запрошені до участі в якості провідних партнерів для деяких ініціатив, або ж доповнювати певні зусилля з реформування.
5. **Гнучкість** – передусім існуючих фінансових інструментів, якими оперує ЄПС. Цей принцип має на меті покращити здатність ЄС реагувати на кризові ситуації. Загальний баланс у розподілі коштів на фінансування ЄПС (загалом 15 млрд. у рамках інструменту ENI на період 2014-2020 рр.) залишається без змін: 2/3 коштів спрямовуватимуться на країни південного сусідства і 1/3 – на потреби країн Східного партнерства. Водночас у рамках кожного регіонального конверту буде запроваджено т.зв. «подушку гнучкості» в обсязі 10% на термінові потреби партнерів (постконфліктне відновлення, підтримка біженців, подолання наслідків криз та надзвичайних ситуацій тощо).
6. **Видимість** – вдосконалення комунікації щодо ЄПС, а також покращення обізнаності щодо цієї політики та її результатів. Це має включати і зміцнення зусиль у сфері стратегічних комунікацій, включаючи відповідну підтримку партнерів, а також підтримку незалежних ЗМІ у сусідстві.

Оновлена ЄПС запроваджує новий підхід до підготовки звітів, який на відміну від попереднього підходу (єдиний набір звітування щодо прогресу країн-партнерів одночасно), фокусуватиметься на досягненні цілей, спільно погоджених із партнерами. Звітування підтримуватиме роботу Рад асоціації, Рад співробітництва та інших заходів високого рівня. Крім того, Рада запрошує Високого представника та Комісію надавати регулярну інформацію про розвиток ситуації в сусідстві, відповідно до вимог регулювання Європейського інструменту сусідства (ENI).

Регіональний вимір оновленої ЄПС виходитиме поза межі сусідства у вирішенні спільних викликів. Високий представник та Комісія у взаємодії з Радою мають розробити нові тематичні рамки із зацікавленими партнерами ЄПС для налагодження співпраці з регіональними питанням у сусідстві з державними та багатосторонніми акторами, а також іншими партнерами.

Питання для дискусій

1. Вплив Європейської політики сусідства на Україну.

Питання для самоперевірки

1. Європейської політики сусідства
2. Ключові принципи оновленої ЄПС
3. Сутність та значення APS та GSP+

Цікава інформація та довідкова література:

1. Regulation (EU) no 512/2011 of the European Parliament and of the Council. Official Journal of the European Union. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/may/tradoc_147958.pdf
2. Оновлення Європейської політики сусідства/Політики Східного Партнерства. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248772047&cat_id=248512913
3. The EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP). Електронний ресурс. – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/august/tradoc_153732.pdf

Тема 7 Секторальна проблематика спільної торгової політики ЄС

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, такі сфери:

- а) сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- б) посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики;
- в) заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, inter alia шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах;
- г) обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з

метою сприяння економічному добробуту сільських громад;

- e) покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування;
- f) поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;
- g) сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;
- h) посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій;
- i) обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- ж) заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Інституційними та адміністративними рамками співпраці та діалогу між Україною та ЄС є Меморандум про взаєморозуміння щодо Діалогу з аграрних питань між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство та розвиток сільської місцевості», підписаний 23 жовтня 2006 р.

Меморандумом визначаються пріоритети двостороннього співробітництва у сфері сільського господарства, запроваджується відповідний механізм консультацій.

Всього відбулося 10 засідань Діалогу Україна – ЄС з аграрних питань. Десяте засідання Діалогу було проведене у м. Київ 21 квітня 2015 р. і стало першим засіданням від часу підписання Україною та ЄС Угоди про асоціацію. У ході заходу було обговорено такі питання:

- Українська стратегія імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері сільського господарства та гармонізації українського законодавства відповідно до Угоди про асоціацію, що буде сприяти доступу української продукції на ринок ЄС;
- Використання українськими експортерами торговельних можливостей в рамках автономних торговельних преференцій ЄС для України;
- Наслідки ембарго РФ на імпорту продукції з ЄС;
- законодавство ЄС та України у сфері органічного виробництва (сертифікація, проблеми, контроль, еквівалентність);
- розвиток ефективних земельних відносин;
- захист географічних зазначень, виконання зобов'язань української сторони у сфері захисту географічних зазначень в алкогольному секторі;
- стан і перспективи зернових в Україні;
- розвиток малого і середнього сільськогосподарського бізнесу в Україні.

Одним із основних питань взаємодії між Україною та ЄС в аграрній сфері є питання експорту продукції тваринного походження в країни Європейського Союзу. Сьогодні Україна має право здійснювати експорт продукції тваринництва до ЄС, включаючи наступні категорії товарів: м'ясо птиці, рибу морську, рибопродукти, мед бджолиний, казеїн технічний, кишкову сировину, пухову сировину, корми, субпродукти, покращувачі ґрунту та добрива.

З 10 січня 2016 року 10 українських компаній-виробників молочної продукції та молока отримали право експортувати свою продукцію до країн-членів ЄС в рамках встановлених квот.

Згідно розділу V Угоди про асоціацію Україна та ЄС розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визначених на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах.

Із цією метою Сторони співпрацюють з метою:

- a) впровадження стратегії розвитку МСП, що ґрунтується на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачає особливу увагу до мікропідприємств та підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС;
- b) створення кращих базових умов через обмін інформацією та передовим досвідом і таким чином сприяння підвищенню конкурентоспроможності. Це співробітництво включає управління структурними змінами (реструктуризацією), а також управління в галузі охорони навколишнього середовища та енергетики, зокрема з питань енергоефективності та чистого виробництва;
- c) спрощення та раціоналізації нормативно-правових актів та практики з окремим наголосом на обміні провідним досвідом з питань нормативно-правових методів, зокрема принципів ЄС;
- d) сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки заснування підприємницької діяльності, пов'язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів;
- e) сприяння розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС та між цими підприємствами і органами влади України та ЄС;
- f) підтримки вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні;
- g) сприяння модернізації та реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС.

Згідно прийнятою угодою про асоціацію України з ЄС продовжується та активізується існуюче співробітництво у сфері енергетики з метою підвищення енергетичної безпеки, конкурентоспроможності та стабільності, що є необхідним для просування економічного зростання та досягнення прогресу у напрямку ринкової інтеграції, в тому числі шляхом поступового зближення в енергетичному секторі та через участь у регіональних ініціативах щодо співробітництва у сфері енергетики. Співробітництво у нормативно-правовій сфері враховуватиме необхідність забезпечення відповідних зобов'язань щодо надання публічних послуг, зокрема заходи щодо інформування і захисту споживачів від нечесних методів ціноутворення, а також доступу до доступних енергетичних ресурсів для споживачів, зокрема найбільш вразливих верств населення.

Взаємне співробітництво включає, серед іншого, такі сфери:

- a) імплементацію енергетичних стратегій та політик і розвиток/опрацювання прогнозів та сценаріїв, а також удосконалення статистичної облікової системи енергетичного сектора, що базується на своєчасному обміні інформацією про енергетичний баланс та потоки енергоносіїв відповідно до міжнародної практики, а також розвиток інфраструктури;
- b) створення ефективних механізмів вирішення потенційних кризових ситуацій в енергетиці у дусі солідарності;
- c) модернізацію та посилення наявної енергетичної інфраструктури, яка становить спільний інтерес, зокрема енергогенеруючі потужності, цілісність, надійність та безпеку енергетичних мереж, поступову інтеграцію електроенергетичної системи України до європейської електроенергетичної мережі, а також повне відновлення енергетичної транзитної інфраструктури і встановлення трансграничної системи обчислення на зовнішніх кордонах України, створення нової енергетичної інфраструктури, яка становитиме спільний інтерес, з метою диверсифікації джерел, постачальників енергії та шляхів і методів її транспортування, що відповідатиме принципам економічної доцільності та збереження навколишнього середовища;

- d) розвиток конкурентоспроможних, прозорих і недискримінаційних енергетичних ринків на основі правил та стандартів ЄС шляхом проведення регуляторних реформ;
- e) співробітництво в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року;
- f) активізацію та посилення довготермінової стабільності та безпеки торгівлі енергоресурсами, їх транзиту, розвідки, видобутку, очищення, виробництва, зберігання, транспортування, передачі, розподілу та маркетингу чи збуту енергетичних матеріалів та продуктів на взаємовигідній і недискримінаційній основі відповідно до міжнародних правил, зокрема Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, Угоди СОТ і цієї Угоди;
- g) досягнення прогресу на шляху встановлення привабливого та стабільного інвестиційного клімату шляхом забезпечення інституційних, правових, фіскальних та інших умов, а також шляхом сприяння взаємному інвестуванню у сферу енергетики на недискримінаційній основі;
- h) ефективне співробітництво з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком з реконструкції і розвитку (ЄБРР) та іншими міжнародними фінансовими організаціями й інструментами для підтримки співробітництва між Сторонами у сфері енергетики;
- i) сприяння енергоефективності та енергозбереженню, у тому числі шляхом формування політики щодо енергоефективності та структури права і нормативно-правової бази з метою досягнення значного прогресу відповідно до стандартів ЄС, зокрема ефективну генерацію, виробництво, транспортування, розподіл та використання енергії, на основі функціонування ринкових механізмів, а також ефективного використання енергії при застосуванні обладнання, освітлення та у будівлях;
- j) розвиток та підтримка відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища, а також альтернативних видів палива, зокрема стале виробництво біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, а також технологічного і комерційного розвитку;
- k) просування Механізму спільного запровадження Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року з метою зменшення викидів парникових газів шляхом реалізації проектів у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики;
- l) науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, особливу увагу приділяючи енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю, ефективні та «чисті» технології у вугільній галузі, відповідно до встановлених принципів, визначених, зокрема, в Угоді про співробітництво у сфері науки та технологій між Україною та Європейським Співтовариством;
- m) співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.

При цьому країни обмінюються інформацією і досвідом, а також надають відповідну підтримку процесу регуляторних реформ, який включає реструктуризацію вугільного сектору (енергетичного, коксованого та бурого вугілля) з метою підвищення його конкурентоспроможності, безпеки шахт і гірників, а також послаблення негативного впливу на навколишнє середовище, при цьому враховуючи регіональний та соціальний вплив. З метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стабільності процес реструктуризації має охоплювати всі етапи вугільного виробництва, зокрема від видобутку через виробництво і збагачення до оброблення й утилізації відходів вугільного виробництва та їх спалювання. Цей підхід включає відновлення і використання викидів метану з вугільних шахт, а також у результаті операцій з нафтою і газом та у сільськогосподарському секторі, як це викладено, *inter alia*, у Глобальній ініціативі з метану, в якій є партнерами.

Питання для дискусій

1. Україна та Євроінтеграція: перспективи та бар'єри для аграрного сектору.
2. Україна та Євроінтеграція: перспективи та бар'єри для промислового сектору.
3. Енергетичний сектор України: перспективи у світлі Євроінтеграції.

Питання для самоперевірки

1. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері сільського господарства
2. Регулювання торгівлі енергетичними продуктами

Творче завдання

Уявіть, що ви журналіст відомого українського економічного журналу "Forbes.ua".

Ви отримали завдання підготувати аналітичну статтю на 3000 знаків для нового випуску за однією із **тематик**:

1. Україна та Євроінтеграція: перспективи та бар'єри для аграрного сектору.
2. Україна та Євроінтеграція: перспективи та бар'єри для промислового сектору.
3. Енергетичний сектор України: перспективи у світлі Євроінтеграції.

Цікава інформація та довідкова література:

1. Меморандум про взаєморозуміння щодо Діалогу з аграрних питань. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/mediafiles/files/memorandum2006.pdf>
2. Співробітництво у сфері сільського господарства. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/agriculture>
3. Оновлення Європейської політики сусідства/Політики Східного Партнерства. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248772047&cat_id=248512913

Тема 8 Торговельна політика ЄС щодо України

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

Разом із цим намір України розбудувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був проголошений набагато раніше. Так, у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» Україна вперше заявила про власні євроінтеграційні прагнення. У документі закріплювалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації».

Підтримка курсу на інтеграцію до ЄС традиційно надається й на рівні Верховної Ради України, зокрема відповідні положення містяться в Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про співробітництво України та ЄС, ухваленій 28 листопада 2002 року, Заяві Верховної Ради України від 22 лютого 2007 року з приводу підготовки до початку переговорів щодо нової угоди між Україною та ЄС, а також Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про стан та перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС та Митним союзом, ухваленій 19 травня 2011 року.

Відмова вищого керівництва держави у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан».

Після перемоги в Україні Революції Гідності, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», якою підтверджується незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі. Було також відзначено, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства в Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз. Цією Постановою Верховна Рада України рекомендувала Виконуючому обов'язки Президента України та Кабінету Міністрів України низку першочергових кроків у сфері європейської інтеграції, передусім у контексті укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

З підписанням та ратифікацією у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 року Президентом України П.О.Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 року Верховною Радою України було зроблено відповідні заяви, що Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції - набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

З 1 листопада 2014 р. окремі розділи Угоди про асоціацію діють на умовах тимчасового застосування до моменту набуття нею чинності у повному обсязі, що відбудеться після завершення ратифікаційного процесу в усіх державах-членах ЄС.

Виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувається на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України плану заходів з її імплементації на 2014-2017 роки.

Серед основних цілей Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України 26 травня 2015 р., визначено забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу. Згідно зі Стратегією, Угода про асоціацію між Україною і ЄС визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Основні засади і зміст політики Європейського Союзу щодо України визначається положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Євросоюз розглядає Україну як пріоритетну державу у рамках Європейської політики сусідства, започаткованої у 2004 році. В основу ЄПС покладено принципи поглиблення політичної співпраці та економічної інтеграції між ЄС та країнами-партнерами. Ця політика поширена на країни Східної Європи, Південного Кавказу та Східного і Південного Середземномор'я, таким чином уніфікуючи підходи ЄС до розвитку відносин з країнами цих регіонів. Враховуючи відсутність в ЄПС перспектив набуття членства в ЄС, Україна на політичному рівні заявила про невідповідність цієї політики своїм євроінтеграційним прагненням.

За наполяганням України та інших країн-східних сусідів ЄС, а також у відповідь на започаткування «Союзу для Середземномор'я», у 2008 році Європейський Союз висунув ініціативу поглибити відносини зі своїми східними сусідами на основі нових принципів. Відносини з Україною було взято ЄС як орієнтир для подальшого розвитку партнерства зі східними сусідами на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Ця ініціатива отримала назву «Східне партнерство» (СхП) і була започаткована у травні 2009 року на Саміті в Празі.

«Східне партнерство» - це, передусім, багатосторонній форум для діалогу ЄС зі своїми сусідами у вигляді регулярних самітів та зустрічей міністрів закордонних справ, робіт тематичних платформ на рівні експертів, а також майданчик для обміну досвідом між ЄС, його державами-членами та країнами-партнерами у різних сферах (дивись попередні розділи). При цьому двосторонній формат відносин із державами-учасницями Східного партнерства Європейський Союз розвиває індивідуально та на принципах диференціації.

Впродовж останніх років, а особливо з початком у 2014 році російської агресії проти України, ситуація та події навколо нашої держави займають одне з головних місць у рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. «Українське питання» регулярно знаходить відображення у заявах, резолюціях, висновках та інших документах інституцій і керівництва Європейського Союзу.

На сьогодні, в умовах зовнішньої агресії з боку РФ, Європейський Союз зайняв активну позицію на захист незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України, а також здійснює активні зусилля спрямовані на врегулювання конфлікту у східній Україні, спричиненого і

підтримуваного Росією.

Крім цього, ЄС займає чітку і непохитну позицію стосовно невизнання незаконної анексії Росією АР Крим та м.Севастополь.

Укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.) започаткувало співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Укладення УПС дозволило встановити регулярний двосторонній діалог між Україною та ЄС на політичному та секторальних рівнях, впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ, визначити пріоритети адаптації законодавства України до стандартів та норм Європейського Співтовариства (acquis communautaire) у пріоритетних секторах української економіки. У рамках УПС визначено 7 пріоритетів співпраці між Україною та ЄС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

На основі УПС було створено постійно діючий формат політичного діалогу Україна – ЄС у формах щорічних зустрічей на найвищому рівні – Саміт Україна – ЄС – за участю Президента України, Президента Європейської Ради та Президента Європейської Комісії; засідань Ради з питань співробітництва за участю Прем'єр-міністра України, Високого Представника ЄС із закордонних справ та безпекової політики, міністра закордонних справ головної в ЄС країни; Комітету та галузевих підкомітетів з питань співробітництва Україна – ЄС; Комітету парламентського співробітництва; зустрічей політичного діалогу на рівні міністрів закордонних справ; засідань в рамках секторальних діалогів; регулярних консультацій на рівні робочих груп.

З огляду на завершення у березні 2008 року 10-річного терміну дії УПС, 5 березня 2007 року Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо укладення нової посиленої угоди між Україною та ЄС. На період до укладення нової угоди чинність УПС щороку автоматично продовжувалася за взаємною згодою сторін. Після завершення вступу України до Світової організації торгівлі 18 лютого 2008 року були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкрило шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг та широкої гармонізації нетарифних інструментів економічного регулювання. 9 вересня 2008 року на Паризькому Саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. У ході 15-го Саміту Україна – ЄС в Києві 19 грудня 2011 сторони оголосили про завершення переговорів по майбутній Угоді про асоціацію, а 30 березня 2012 текст майбутньої Угоди було парафоровано главами переговорних команд України та ЄС.

У два етапи – 21 березня 2014 року та 27 червня 2014 року Угоду про асоціацію було підписано в м.Брюссель Україною, ЄС та його державами-членами. Від України політична частина Угоди про асоціацію була підписана на той час Прем'єр-міністром України А. П. Яценюком, економічна – Президентом України П. О. Порошенком. З іншої сторони Угоду підписали керівництво інституцій ЄС та лідери усіх держав-членів Європейського Союзу.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України синхронно з Європейським Парламентом ратифікували Угоду про асоціацію. Завершення Україною та ЄС усіх необхідних внутрішніх процедур дозволило розпочати з 1 листопада 2014 року тимчасове застосування значної частини Угоди про асоціацію на період до набуття нею чинності у повному обсязі після завершення процесу ратифікації усіма державами-членами ЄС.

Укладення Угоди про асоціацію формувало договірно-правову основу співробітництва України та ЄС на середньострокову перспективу.

Угодою про асоціацію передбачено підтримання регулярного діалогу на найвищому рівні у формі щорічних самітів, а також створення нових постійних органів двостороннього співробітництва – Рада асоціації, Комітет асоціації, Комітет асоціації у торговельному форматі, галузеві підкомітети Комітету асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства.

З метою підготовки умов та сприяння ефективній імплементації положень майбутньої Угоди про асоціацію, під час Паризького Саміту Україна – ЄС у вересні 2008 року було прийнято рішення про розробку Порядку денного асоціації, який був схвалений 16 червня 2009 року і набув чинності у листопаді 2009 року. Порядок денний асоціації є документом спільної власності та відповідальності сторін, який визначає широкий перелік завдань, спрямованих на реформування політичного, економічного та суспільного секторів функціонування України у відповідності до європейських принципів і стандартів. З метою забезпечення координації виконання Порядку денного асоціації функціонує Спільний комітет старших посадових осіб. Порядок денний асоціації удосконалюється і доповнюється з урахуванням розвитку поточного діалогу між Україною та ЄС, а також досягнутих Україною результатів і цілей у впровадженні внутрішніх реформ.

Навесні 2014 року Уряд України, з одного боку, та Європейська Комісія і Європейська служба зовнішньої діяльності, – з іншого, спільно розробили документ «Європейський порядок денний реформ Україна – ЄС». Зазначений документ умістив всеохоплюючий перелік спільних завдань у контексті розвитку України та здійснення у державі фундаментальних перетворень. «Європейський порядок денний реформ» фактично став дорожньою картою імплементації пріоритетів українського Уряду та надання Європейським Союзом відповідної допомоги Україні.

З 1 січня 2016 року розпочалося тимчасове застосування Глави IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ). Одночасно завершив свою дію режим автономних торговельних преференцій ЄС для України, започаткований 3 квітня 2014 р., в рамках якого в односторонньому порядку українському експорту надавався доступ до ринку ЄС на умовах ПВ ЗВТ.

Початок тимчасового застосування режиму ПВ ЗВТ означає поступове розширення доступу до українського ринку для європейського імпорту в рамках лібералізованого митного режиму, зміни в правовому та адміністративному режимі експорту українських товарів на європейський ринок відповідно до положень Угоди про асоціацію, започаткування в Україні регуляторних реформ, передбачених ПВ ЗВТ.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впровадження певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони.

Для українського бізнесу це означає в першу чергу можливість виходу на достатньо сильно захищений (в тому числі і ринками увізних мит) ринок держав-членів ЄС та вигравати порівняно з товарами ЄС не лише в якості, а й у ціні.

Крім того, домовленості щодо вільної торгівлі передбачають також і проведення Україною низки реформ, в першу чергу в сфері технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, підвищення стандартів якості та безпечності продукції.

Крім того, визнання української продукції на такому великому та цікавому для всіх держав світу ринку, як ЄС, автоматично означає спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн.

Водночас, зона вільної торгівлі з ЄС не означає автоматичного збільшення експорту та поживлення торгівлі. Вільна торгівля з ЄС – це можливість:

- виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу;
- конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших

- торговельних партнерів України;
- збільшення кола потенційних споживачів української продукції;
- знайти нових партнерів та диверсифікувати свої експортні потоки з метою мінімізації ризиків у разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД;
- спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС;
- зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фітосанітарних заходів;
- покращення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо;
- збереження суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньоекономічної політики.

Ставки увізного мита будуть зменшуватись відповідно до графіків сторін, викладених у додатку I-A до Угоди про асоціацію. При цьому,

Базова ставка – означає ставку увізного мита з якої починається зниження/скасування.

Перехідний період – означає кількість років впродовж яких ставку мита буде знижено/скасовано.

Перехідний період “0” – означає, що з моменту застосування положень щодо вільної торгівлі (тобто з 1 січня 2016 року) ставку увізного мита встановлено на рівні 0%.

Скасування/зниження ставок увізних мит по решті товарів відбувається рівними частинами впродовж встановленого періоду. Наприклад, якщо перехідний період встановлено 3 роки, то впродовж 3 років до досягнення ставки 0% у четвертому році (тобто починаючи від 1 січня 2016 року, ставка 0% буде діяти з 1 січня 2019 року).

Встановлення безмитних тарифних квот ЄС передбачено для 36 видів товарів (яловичина, свинина, м'ясо баранини, м'ясо птиці, молоко, вершки, йогурти, зернові, висівки, мед, цукор, крохмаль, гриби, часник, солод, виноградний і яблучний соки, вершкове масло, цигарки, етанол, яйця та альбуміни, інші). При чому по 4 видах встановлено додаткові обсяги.

В свою чергу, Україна встановила тарифні квоти для 3 видів товарів (м'ясо свинини; м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці та цукор) та передбачила додаткові обсяги для 2-х.

Узагальнений перелік тарифних квот викладено у доповненні до додатку I-A до Угоди про асоціацію. З текстом доповнення можна ознайомитись на сайті Кабінету Міністрів України.

Переліки тарифних квот України та ЄС, а також ставок увізного мита в межах квот та поза межами квот, розміщені на сайті Мінекономрозвитку у розділі «Співробітництво між Україною та Європейським Союзом» Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС» за посиланням.

Підсумки першого півріччя 2016 року підтвердили сформовану протягом 2015 р. тенденцію виходу двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС на перше місце в загальному міжнародному товарообігу України.

Таблиця 8.1. Торговля товарами України з ЄС

Показник	Січень-червень 2016 р.	Довідково	
Січень-червень 2015 р.	Січень-червень 2016 р., %		
ЗТО, тис.дол.США	14188404,9	13569583,0	104,6%
Експорт з України, тис.дол.США	6516852,4	6104784,1	106,7%
Імпорт до України, тис.дол.США	7671552,5	7464798,9	102,8%
Сальдо для України, тис.дол.США	-1154700,1	-1360014,8	84,9%

Згідно з даними Держкомстату України (станом на 26.07.2016 р.), у січні-червні 2016 року загальний оборот торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом становив 14188404,9 тис. дол. США, що на 4,6% більше за цей показник за період січень-червень 2015 року.

На основі наведених даних обсяг експорту товарів до країн ЄС у січні-червні 2016 року становив 6516852,4 тис. дол. США, що на 6,7% більше за обсяги експорту за аналогічний період 2015 року. Імпорт товарів з країн ЄС становив 7671552,5 тис. дол. США, що на 2,8% більше за цей показник за період січень-червень 2015 року.

Таким чином, спостерігається тенденція до поступового збільшення двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС.

При цьому у січні-червні 2016 року зберігається негативне сальдо торгівлі товарами на користь ЄС, водночас воно знизлося в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року на 15,1%.

Цікава інформація та довідкова література:

- Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/act/open/id/1697>
- Договір про Європейський Союз. Європейський Союз; Договір, Міжнародний документ від 07.02.1992. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page#n445
- Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План, Заходи від 17.09.2014 № 847-р. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=XX7MfyrcSgkyWMRIZikV8huZH4sos80msh8le6
- Доповнення до Додатка I-A1. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/docs/EA/Annexes_title_IV/01_Annexes_Appendix%20I-A.pdf

Питання для самоперевірки

- Розвиток двосторонніх економічних відносин Україна – ЄС
- Динаміка торгівлі України та ЄС

За результатами вивченого матеріалу та статистичних даних проаналізуйте динаміку торгівлі України та ЄС до і після впровадження в дію угоди про "Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС" (**Deep and Comprehensive Free Trade Area**).

Корисна інформація:

- EU-Ukraine*. Deep and Comprehensive Free Trade Area. (2014). – Access : http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150981.pdf
- Web-portal of Ukrainian Government*. (2015). Establishment of a free trade zone between Ukraine and the EU. – Access : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/en/publish/article?art_id=248400458&cat_id=248392480
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page

4. Task Force report of the project: V4 Supporting the Economic Integration of Georgia and Moldova with the EU. (2014) Lessons Learned for Georgia: the Experience of Visegrad Countries in Economic Approximation with the EU. – Access : http://www.ceid.hu/wp-content/uploads/2014/11/Report-Georgia_-ENG.pdf
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Географічна структура експорту-імпорту товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. The World Bank Group. (2015). GDP at market prices (current US\$). – Access : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries/PL?page=2&display=default>
7. EU-Ukraine Association Agreement: Guideline for Reforms. – Access : http://www.kas.de/wf/doc/kas_32048-1522-1-30.pdf?120912140435
8. Economic Challenges of Ukraine and Moldova on the Way to EU Managing. (2015). Political Instability, Enabling the Role of Civil Society and Applying Lessons from the Central Eastern European Experience. – Access : http://www.eesc.lt/uploads/news/id899/Economic%20Challenges%20of%20Ukraine%20and%20Moldova%20on%20the%20Way%20to%20EU_November2015.pdf
9. The trade part of the EU-Ukraine Association Agreement becomes operational on 1 January 2016. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2016/2016_01_08_en.htm
10. Oleg Ustenko, Julia Segura, Valentyn Povroznyuk Edilberto L. Segura. (2015) Ukraine macroeconomic situation. http://www.usubc.org/files/Ukr_Monthly_Ec_Report_October_2015%20Final.pdf
11. European Union delegation to Ukraine (2015). Trade and economic section. Kyiv, 4 June 2015. Ukraine – analysis of 2015 q1 trade. Access. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/images/content/publications/trade_q12015_en.pdf